

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

VI KVINNOR I FABRIKEN

SPECIALNUMMER AV
TIDEVARVET

I Sverige
cirka 2,272,000 kvinnor.

■ Över 150,000
svenska kvinnor
arbeta i industrien.

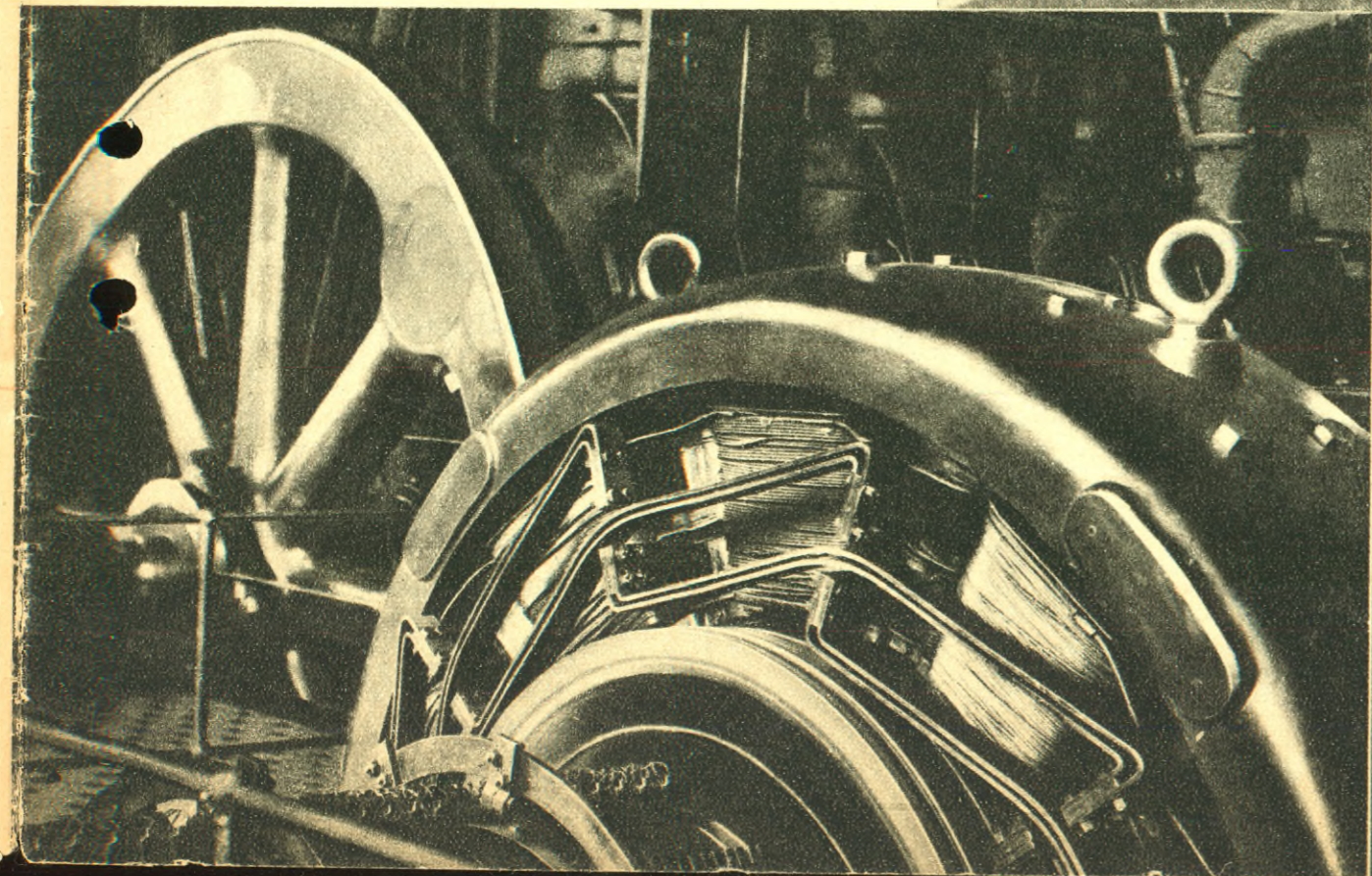
● För trettiofem år sedan voro industri-
arbeterskorna endast 8,860.

● Det är genom industrien, som kvin-
norna ha kommit att räknas som en
arbetsfaktor för sig, i första hand be-
tydelsefull genom sitt antal. Den nu rå-
dande, särskilt männen pressande arbets-
lösheten har emellertid skärpt kravet på
ett klart besked om den kvinnliga arbets-
kraftens berättigande överhuvudtaget
utanför hemmet. Detta tar sig uttryck
synnerligast i diskussionen om lika lön
för lika arbete och gift kvinnas rätt till
förvärvsarbete, vilken är särskilt fram-
trädande inom industrivärlden.

VI KVINNOR I FABRIKEN vill för-
medla en bekantskap med den svenska
industriarbeterskan genom en teckning,
främst gjord av henne själv.

● VI KVINNOR I FABRIKEN vill i nå-
gon mån öppna portarna, vilka leda in
i en svensk arbetsvärld, som på samma
gång den är en sådan betydelsefull del
av landets och världens produktiva liv
inrymmer så mycket mod och klokhed,
framåtsträvan och idealitet.

BILAGA TILL TIDEVARVET N:R 7 ÅR 1931.

A.B.F.

FÖR HELA LANDET

»Genom sin ordnade arbetstid ha våra dagars fabriks-
arbetare möjligheter till intellektuell utveckling och
skolgång om blott viljan att använda dessa möjligheter
finnes hos henne. Detta är till och med ett företräde,
som vissa kvinnliga arbetare utom fabriken ännu
ej äga. Exempelvis hembiträdena o. d., vilket företräde
det vore önskvärdt att de kvinnliga fabriksarbetarna
i långt högre grad än nu är fallet begagna sig utav.»
Tändsticksarbetare i Jönköping

»Jag har varit tre månader på folk-
högskola och jag skulle vilja gå på
folkhögskola jämt.»
Tobaksarbetare i Stockholm

»Vad tiden på en folkhögskola ger av behållning och
värde, anar man inte förrän man är åter i sitt arbete
igen. Det är med en inre glädje och tillfredsställelse
man intar sin plats vid maskinen, ty man har funnit
sitt människovärde, man vet, att hur enkelt ens arbete
är så har man en uppgift att fylla just på den plats
man står, och man bara längtar att få dela med sig
åt kamraterna runt omkring en.»
Kvinnlig litograf i Norrköping

Arbets- institutet för STOCKHOLM

Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad

Kurser i medborgarkunskap Historiska med statskunskap, psykologi, kommunalkunskap, mötesteknik, diskussioner över aktuella politiska och sociala frågor. Gymnastik och sång.

Kurser under 1931
Vårkurs . . . . . 23 april—25 juni
Allmänt orienterande kurs 13—25 juni
Sommarkurs . . . . . 9—31 juli
Höstkurs . . . . . 8—30 september

Stipendier kunna sökas. — Begär prospekt hos

REKTOR HONORINE HERMELIN
FOGELSTAD — JULITA

NYA ELEVEHEMMET

Arbetande kvinnors skola

Den ingår under FOLKHÖGSKOLAN, Västerdalarnes Folkhögskola, MALUNG. Genomgår ofta av industriarbetare, affärsanställda, tjänarinnor m. fl. Allmänbildande folkhögskole-
ämnen samt husmodersutbildning (matlagning, dukning, serveri, g.
bakning, konservering, o. s. v.) vävning, sömnad, kvinnlig hygien
och barnavård m. m.
I och II (högre) årskurser. Manlig folkhögskola pågår samtidigt
Nya elevhem. Hjärlig Dala-natur. Låga kostnader. Höga stipendier
och friplatser. ill. prosp. o. alla upplysningar gratis från föreståndaren.

Rekt. GUNNAR FURULAND, Malung. Tel. 32 a

Gör fabriken till skola!

Ordna en undervisningslokal
i Eder fabriksbyggnad och vänd Eder sedan till
STOCKHOLMS BORGARSKOLA
som anordnar specialkurser i språk och allmän-
bildande ämnen för mindre grupper.

Rektorseped. Brunnsgatan 9. Tel. N. 301 15.

FORNBY, DALARNAS FOLKHÖGSKOLA

— vackert belägen vid Tunaåns strand —
Kvinnlig sommarkurs börjar 2 maj. Kvinnlig allmänbildning.
Grundlig kurs i vävning o. sömnad. Skolkök. Billiga levnadsomkostnader.
Stipendier. Prospekt fr. rektor P. ENVALL, Fornby, BORLÄNGE

Södra K. F. U. K:s Skola för husligt arbete

Kocksgatan 47, Stockholm. Tel. S. 146 12.
Stats- och kommunalunderstödd och inspekterad. Nya kurser 15 jan. 1931. Prakt. och teor. under-
visning i enkla och fina matlagning, bakning, konservering, sömnad, tvätt, hemvärd, grun-
derna för hemsjukvård m. m. 7 mån. kurs: fri undervisning, kostavgift 35 kr. pr mån. 5 mån.
kurs: kursavgift 100 kr. + kostavgift 50 kr. pr mån. Specialkurs för extra elever i särskilda ämnen
1—3 mån. Sömnadskurs: all slags sömnad, tillklippning, provning, mönsterkonstruktion m. m.
Billig helinack. Nya hemtrevliga rum å skolan. Mindre bemädlade elever erhålla statsstipendier.
Platser förmedlas. Begär prospekt. Hjälpflicka erhåller plats å skolan (ev. senare som frielev).

Yrkes- & Läringskurser

i tillskärning, sömnad och provning m. m. av
Herr, Dam- och barnkläder börja vid tider
enligt kursplan. Prospekt sändes franko på
begäran. Pappersmönster, god passform.
Begär prislista!

A.-B. STOCKHOLMS TILLSKÄRAREAKADEMI
Drottninggatan 71 A. STOCKHOLM TELEFON NORR 133 10
Sveriges äldsta, statsunderstödda skola för tillskärning av kläder

Åsa Folkhögskola

Sommarkurserna för kvinnliga elever
börja den 29 april och pågå till i slutet
av juli.

1. Första årskurs.
2. Högre folkhögskoleavdelning.
3. Husmoderskola.

För inträde i första årskursen fordras endast
folkskolekunskaper, beträffande de båda övriga
avdelningarna fordras förut genomgången folk-
högskola eller motsvarande utbildning.

Prospekt med utförliga
upplysningar portofritt
från skolan, adress
ÅSA - SKULDINGE

Låga avgifter. Statsstipendier utgå till alla be-
hövande elever med belopp från 15 till 45
kr. per månad. Särskilda kommunala stipendier
till elever från Norrköping och Eskilstuna.

Birkagårdens folkhögskola.

(Stockholm.)
Vinterkurs för män och kvin-
nor i nov.—i maj.
Historia, samhällslära, sven-
ska, etik, psykologi m. m.
Stipendier.

Sommarkurs för kvinnor på Mar-
holmens folkbildningshem i
Stockholms skärgård omkr.
15 juni—15 aug.
Allmänbildade ämnen, gym-
nastik, bad, friluftsliv.
Hela kursen, allt inberäkn., 75 kr.

Prospekt sändes av
Rektor GILLIS HAMMAR,
Karlbergsvägen 86. V. 59 05.

ALSTA FOLKHÖGSKOLA

(VID LJUNGAN I MEDELPAD)
mottar kvinnliga elever under vinterkur-
sen november—maj och sommarkursen
maj—augusti. Medborgerlig och allmän-
bildande undervisning, kvinnlig slöjd,
under sommarkursen även hushållsgöro-
mö. Prospekt erhålles gratis från
rektor A. NORDGRÉN, FRÄNSTA.

FREDRIKA BREMER- FÖRBUNDET

stödjer unga flickors yrkesut-
bildning genom utdelande av
stipendier och upplysning om
utbildningskurser samt lämnar
i egna skolor undervisning i
klädsömnad, lanthushåll och
trädgårdsskötsel.

FÖRBUNDSBYRÅN: KLARABERGS-
GAT. 48 - STOCKHOLM C.
TELEFONER: 27 62 - NORR 48 50

Folkbladet

— Tidning för Sveriges
arbetande folk —

Utkommer varje vecka
med ett omväxlande
innehåll: kommenta-
rer till dagens frågor
kulturartiklar och rik-
haltig nöjesläsning.

Prenumerationspris:
På posten: 3 Kr. pr år
eller 1 Kr. pr kvartal.

Redaktör:
P. Albin Hansson

Norrländska Socialdemokraten

BODEN

Daglig aftontidning

Nykterhetsvänlig

Organ för Sveriges Social-
demokratiska Arbetareparti
och Landsorganisationen.

Sund och vederhäftig
redigering.

Prenumerera!
Annonsera!

NÄR KINGAR

och
Bergslagsbor
i förskingringen
läs

ÖREBRO-KURIREN

den verkliga
lästidningen i
Örebro län

mest
uppmärksam
och spridd

Varje

industriarbetare
och husmor i nord-
västra Skåne läser
och uppskattar

SKÅNSKA
SOCIALDEMOKRATEN

ARBETAREN

DAGLIG SYNDIKALISTISK TIDNING

är en bland de billigaste
arbetartidningarna.

Försumma ej att vara
prenumerant på
ARBETAREN **Kostar 2 kr. pr månad,
5:75 pr kvartal.**

Varje arbetarkvinna

bör läsa
De socialdemokratiska
kvinnornas tidning
MORGONBRIS

Utgives nu i sin 27:de årgång. Sälj. genom
de socialdemokratiska kvinnoklubbarna
och andra soc. dem. partiorganisationer.
Postprenumerera! Pris pr år 3:— kr.

TIDNINGEN ARBETETS KVINNOR

ORGAN FÖR STOCKHOLMS FACKLIGA CENTRAL-
ORGANISATIONENS KVINNOSEKTION

Utkommer även under år 1931 med ett nummer i kvartalet.

PRIS 15 ÖRE

Telefon: 5647 Red. och Exp. Barnhusgatan 20 Postgiro: 50201

En klassisk bok!

Thomas Mores berömda
UTOPIA
Ett socialistiskt standardverk.
Illustrerad.
Första gången kompl. på svenska.
Med förord av Dr Alf Ahlberg
Pris: häft. 3:75, i halvfr. band 5:50

En nyttig bok!

Adv. Gottfr. Ström
**HANDBOK
I SJÄLVDEKLARATION**
Med ett 100-tal exempel
och 64 bilagor.
Deklarera själv!
Pris: kr. 1:— Fraktfritt mot frimärken

En modern bok!

Nobelpristagare 1930 Sinclair Lewis
BLOD och BOMULL
Om Amerikas Textilhelveten 1929
Årets mest uppehörsväckande
Nobelbok
Pris: 1:25

En gripande bok!

En anklagelseskraft
STATARKVAL
Ett nödens rop från jordens
kvinnliga trålar.
Pris 50 öre. Insänd frimärken.

Prenumerera på

Västgöta-Demokraten
TIDNING FÖR BORÅS STAD & SJUHÄRADSBYGDEN
Modernt 8-sidigt format
GOD NYHETSTIDNING
Utkommer varje helgfri dag.
Effektivt annonsorgan för
Borås och Sjuhäradsbygd.

I bokhandeln och Pressbyråns kiosker, eller från Federativs Förlag, Stockholm 1.

Började på fabriken när jag var 14, 15 år . . . . . och har varit där i 41 år

Under det löpande bandet.

FEM HUNDRA FRÅGEFORMULÄR sända runt till de större industrisamhällena i landet har under de senaste veckorna satt pennorna i kvinnohänder, som annars huvudsakligen handskas med maskiner, spolar och hankar, gummi, läder, tobak, metall. Den mängd brev, som i och med detta skrivits till den frågeställande tidningen, visar att de ofta av maskiner och hårt arbetsmaterial illa medfarna händerna likafullt äga stor säkerhet i skrivandets konst. Men än mer avgörande som dokument äro breven genom sakligheten och självständigheten i ordalagen, varmed de svenska industriarbeterskorna här själva teckna sin mångtusenhövdade skara. En har skrivit på skrivmaskin hemma i sin lilla ungarlslya, en med bläck och penna på köksbordet sedan man och barn gått till sängs, en med blyerts vid maskinen under lunchrasten. — Bakom de ytterligt sakliga skildringarna av deras miljöer skynta led av präktiga, kloka, flitiga och ambitiösa arbetare. Den, som med något av skräck följt maskinernas allt mer segrande valde, till synes hotande att föröda människosjälarna, finner hos dessa arbeterskor ett lugnande svar. De vilja inte fly fabriken. "Det gäller bara att vi själva lära oss att bemästra tillvaron där".

Man visste nog förut, att de hade liten lön för tunga, långa dagsverken, men ändå — det är nästan genant att var gång siffror framvisas på utgifter och inkomster under arbetsveckan, nödgas utbrista: Men hur kan ni klara er? Och så få ett till hälften roat, till hälften bittert leende till svar: Det går.

I dessa brev är det inget, som tyder på slöhet eller desperation, som annars kunde vara förklarligt efter de många timmarnas ihärdiga tävlan med de slamrande maskinerna.

TRIVS NI MED ERT ARBETE?

Brevskrivarens åro långt ifrån nöjda med fabriksarbetarskans villkor. "Att vara nöjd vore detsamma som döden: missnöjd skall man vara, men det måste finnas förnuft i missnöjet", säga de klokt och bestämt. Själva arbetet såsom sådant ha de ingenting emot. Tvärtom höja de arbetets fana högt. "Textilarbete är i och för sig ett bra yrke för oss kvinnor, det motsvarar i de flesta fall våra fysiska krafter och vi kan bli verkligt duktiga i det", förklarar en väverska, och hennes kollega tyglagerskan tillägger: "Det är ett arbete, som många avundas oss. Detta att handskas med dessa många gånger färgglada tyger är för mig en sann njutning". "På sätt och

vis trivs jag ganska bra med min samsättning", menar skoarbeterskan. "Det kan vara riktigt roligt ibland att sätta ihop olika små bitar, så att det blir till en sko. Det är nästan som att sy en klänning med många vackra garneringar." Kamraten, som perforerar två dussin skor i timmen instämmer: "Ja, jag har alltid haft intresse för mitt arbete och nu än mer som skomodellerna kommit att variera i det oändliga".

Från en annan stads skofabrik lyder det likaså: "Trivs ganska gott med mitt. På grund av de senaste årens växlande skomodeller är själva arbetsutförandet betydligt mycket intressantare nu än vad det var förr och man sätter en viss ära uti att framskapa ett välgjort arbete". "Jag kan allt vad som hör till nätlung. Jag har alltid arbetat på ackord och min förtjänst har varit bland de bästa, ty jag har haft lätt att lära och varit fortfärdig. Jag har trivts utmärkt med yrket, allrahelst som det gett mig min utkomst trots sjukdom och sorger, som de flesta människor ju måste genomgå." "Vårt arbete är sådant att det kallas yrke", karakteriserar stolt de sistnämnda yrkesgrupperna. Men galoscharbeterskorna ge dem inte efter trots sitt mycket tunga arbete: "Jag har i alla dessa år jag varit på fabriken trivts bra", omtalar en. "Arbetet är intressant och roligt i och för sig", yttrar en andra.

Och så följer i en ström: "Ja, detsamma är fallet med mig. — Och med mig — Och med mig — Ja, gott — Ja, utmärkt". Det kommer också andra tonfall: "Det som är ens existens måste man trivas med". — "Jag kan inte säga att jag precis vantrivs. Visserligen tröttnar man ibland, men det antar jag man gör på vilken plats man än är här i livet." — "Jag trivs egentligen inte med mitt arbete, men när man har sitt hem och sina anhöriga här och när man ingenting fått lära sig och alltså ingenting kan, så får man finna sig i det arbete man liksom fått i arv."

I de fall, där man betraktar vistelsen i fabriken mera som ett ofrånkomligt ont än som ett krafttillskott till livsvärderna, påvisar man dock vissa fördelar med avseende på fabriksarbetet. En ung tändsticksarbeterska i Jönköping fröken Märta Olsson har i följande artikel lyckats sammanfatta inte bara sin kärs uppfattningar utan även andra yrkesgruppers synpunkter:

FABRIKSARBETERSKAN AV I DAG.

Man behöver inte gå så synnerligen långt tillbaka i tiden för att möta

den uppfattningen att fabriksarbeterskan var en "sämre" slags kvinna, som på grund av dålig uppfostran, mindre intresse för ett ordnat hemliv, gav sig till fabriken för att där på ett mera "okvinnligt sätt" skaffa sig sin utkomst. Denna uppfattning, som i och för sig inte är så synnerligen svår att förstå, om man tänker sig in i den tidens föreställningsvärld om vad en kvinnas uppgift var, har väl numera aldeles försvunnit, och fabriksarbeterskan av i dag är i alla avseenden jämställd med sina kamrater ur alla andra kvinnliga yrken utanför fabriken.

Skillnaden mellan våra dagars fabriksarbete och gångna tidens är också väsentlig. Så gott som allt har ändrats till det bättre, och detta har även i hög grad kommit den kvinnliga arbetskraften till godo. Denna utveckling till det bättre ha vi med all säkerhet att tacka våra fackorganisationer för samt naturligtvis även till stor del maskinteknikens utveckling. Man kan nog inte tala om förbättringar i arbetsvillkoren vid fabriken utan att påtala den fördelen, som genom maskinerna vinnas vid utförandet av arbetet. Att maskinerna skapa arbetslöshet är ju en annan fråga, som faller utom ramen av denna lilla uppsats.

Dock är det nog våra fackorganisationer, som i första hand skapat ordning och reda på arbetsplatserna. Detta till glädje och nytta för arbetarna själva, men också till väsentlig fördel för arbetsgivarna; och icke minst för folket i sin helhet. Ty genom förbättrade förhållanden å arbetsplatsen, bättre hygieniska och sanitära förhållanden, tillsammans med bästa möjliga skydd mot olyckor; avkortad arbetstid, högre lön etc., skapas ju framför allt en stark, sund och intelligent arbetareklass, värdig ett civiliserat samhälle; vilket för arbetsgivarna och samhället betyder oerhört mycket.

Arbetet för den kvinnliga delen i en tändsticksfabrik är, tror jag, inte på något sätt hårdare och farligare för hälsan eller mera själsdödande än annat arbete. Undantag bör dock här göras för den del av arbeterskorna, som handha inpackningen av stickorna. Dessa utsättas ju ständigt för risken av en explosion, som kan vålla dem allvarliga brännskador.

Med undantag av detta mindre angenäma förhållande får nog tändsticksarbeterskans arbete anses likställt med andra fabriksarbeterskors arbete. Visserligen finnes ju en hel del företeelser, som naturligtvis kunde vara helt annorlunda för de kvinnliga

arbetarna och i övrigt för samtliga, men vid vilken fabrik finns inte detta? Och troligt är, att man genom fackföreningarna, genom upplysning, inspektioner etc. i framtiden skall kunna förbättra fabriksmiljön allt mer.

Genom sin ordnade arbetstid har en tändsticksarbeterska i våra dagar i likhet med andra fabriksarbeterskor möjligheter till intellektuell utveckling och skolning om blott viljan att använda dessa möjligheter finnes hos henne. Detta är till och med ett företräde, som vissa kvinnliga arbeterskor utom fabriken ännu ej äga. Exempelvis hembiträden o. d., vilket företräde det vore önskvärdt att de kvinnliga fabriksarbeterskorna i långt högre grad än nu är fallet begagnade sig utav.

I vår tid, då bildningsverksamheten tagit så vida former, är det ju aldeles självklart, att den arbeterska, som vill och har intresse av att höja sig andligt och intellektuellt, kan med litet energi, åtminstone till en stor del

släcka sin kunskapsörst på lediga stunder. Det är nu en helt annan tid än den Viktor Rydberg skrev om i sin bekanta Grottesång. Nu har även fabriksarbeterskorna tillkämpat sig ett människovärde, och i denna kamp ha de haft den största hjälp av sina manliga kamrater. En enig uppslutning till fackföreningarna har givit oanade resultat, och med all sannolikhet kommer så att ske även i fortsättningen.

DET ÄR FÖRHÅLLANDENA, INTE ARBETET MAN UPPRESER SIG EMOT.

Den unga representant, som här ovan uttalat sig och som tillhör en kvinnlig arbetargrupp, som ej räknas till de bäst ställda inom industrin, är alltså på det klara med att här skall man inte beskärma sig utan i stället samla all sin energi i strävan på att vända ont till gott: Inom den för världshushållningen så revolutionerande industrin skall man en gång kunna arbeta under tillfredsställande och värdiga former.

bästa material i skickliga händer —

och resultatet måste bli en i allo fullgod produkt. Detta är KF-skornas historial

Kooperativas skofabrik kompromissar ej i valet av material.

Den ständigt ökade avsättningen för dess produkter visar också att allmänheten uppskattar KF-skornas egenskaper.

Värdet sitter i kvalitén — ej i priset.

i kooperativa butiker

DE UTSTÖTTA

Den stora arbetslöshetsfilmen går i dagarna ut över landet.

Ett enastående filmepos, inspelat av arbetslösa kvinnor och män, direkt tagna ur de hungrandes och frysandets led.

Ett mänskligt drama, rörande vackert, sant realistiskt och konstnärligt mästerligt om hemmens förbannelse — arbetslösheten.

Överskottet å förevisningarna går till arbetslösa och nödlidande.

INGEN KVINNA

som ömmar för lidandet och nöden, kan underlåta att se denna enastående filmkapelse och aktivt delta i kampen mot arbetslösheten.

Kommittén för arbetslöshetsfilmen.

Klunkhyttan. Örebro Stugförenings sommarstuga.

Vi gå nu till formerna, till förhållandena under vilka arbetet försiggår.

"Vi börjar vår arbetsdag klockan sju på morgonen, har en kvarts frukost vid halv 9-tiden, håller sen på till middag kl. 12, börjar igen klockan halv 2 och fortsätter till en kvart över 5", berättar textilarbeterskan i Malmö. "Tiden går under intensivt arbete, man sitter ju på ackord, men på vår avdelning kan vi prata med varandra, och oftast är det humorn, det oförargliga skämtet som håller humöret uppe. Hur de kan stå ut inne på maskinavdelningarna, väveriet och spinneriet, kan nu inte jag förstå, där går det ju inte att tala med varandra, där måste ju uppmärksamheten hela dagen vara spant riktad mot maskinen; men de klagar inte heller på själva arbetet, de äro vanda vid det och finna sig till rätta. Nej, det är annat, som så ofta gör tillvaron tung och onödigt olustig. Det är stämningen på arbetsplatsen, trycket uppifrån.

Det måste ju bli tusen småsaker, som irriterar på en plats, där flera hundra äro samlade dagligdags. Det kan vara orättvis arbetsfördelning,

det kan vara och är ofta dålig ventilation eller andra osunda förhållanden i lokalen, trakasserier från högre ort, det kan mängden gång vara löst och ogrundat skvaller, som går från mun till mun. Jag har ibland grubblat över, varför en arbetsgivare inte är mera angelägen att få in personer i arbetsledningen, som har förutsättningar för att kunna ta folk och som har en smula social instinkt. Det kan vara en ren dumhet från en föreståndarinna som gör en hel dag otrevlig och förstörd. Det är, vad heter det nu? — psykologiska bagateller i de flesta fall, men o, vad de kan ställa till. Så sitter vi där och tjuvar och ilsknar till och blir ovänliga, vi också. Pratar gör vi förstas men — och här kommer jag till något, som brister hos oss själva:

Vi ha lärt oss den yttre solidaritetens bud, vi vet, att fackföreningsboken är absolut nödvändig för oss, och numera inser åtminstone vi här nere i Malmö, att organisationen är vår styrka. Men vi har inte lärt oss den inre solidariteten, konsten att stå alla för en i obehagliga situationer in-

om arbetsplatsen. Nej, då tisslar och tasslar vi och skyller på ledningen var och en på sitt sätt i stället för att gå fram i enad trupp och säga ifrån sansat men bestämt, att sådana dumheter eller obehag vill vi inte veta av. Jag menar, Kunde vi nå fram till en smula solidaritetskultur inåt också, då vore nog mycket vunnet. Nu ska vi, några stycken under strejken börja en studiecirkel, och då har vi tänkt oss få en föreläsningsserie just i den frågan. Det är klart, att bristen i detta fall sitter närmast hos oss själva, som gärna var och en för sig häcklar och kritiserar men aldrig vågar gå fram enligt, välja en talesman och säga ifrån, att vi önskar t. ex. bättre kaffe för vår kaffepeng än det skvalp, som nu lagas till och säljes inom fabriken. Det är bara en enda liten detalj, men en detalj som kan sprida mycken förgärlighet och olust.

Kunde vi genom solidariskt uppträdande få bort sådana där småsaker, tror jag att vi alla skulle trivas mycket bättre än nu. Det, och så en bättre arbetsledning, som inte svarar när vi någon gång kommer fram med kritik: "Inte resonera, bara marschera!" Ja, det är faktiskt det enda svar vi får, att vi ska inte lägga oss i saker som vi inte ha med att göra. Kan man tänka sig en meningslösare metod! Ett framtida önskemål är ju, att ledningen tvärtom insåge, hur mycket varje sak inom fabriken angår oss och hur värdefulla våra anmärkningar och påpekanden många gånger kan vara. Driftsråd! Ja, det är dit vi borde komma så småningom. Och så bort med alla ackordslöner, i stället ordentliga, fixerade daglöner. Det sistnämnda kravet tror jag, de flesta kvinnliga arbetare äro fullt eniga om. Ackordsystemet gömmer på så många orättvisor, som endast arbetarna själva ser, och sådant skapar mycken onödig bitterhet."

BLAND VINANDE REMMAR OCH SNURRANDE HJUL.

Från Borås lämnas följande intryck.

"Textilarbeterskans arbetsdag är skälligen enförmig. Klockan halv åtta på morgonen skall hon vara innanför porten och intaga sin plats vid vävstolar eller andra maskiner. Innan dess skall hon, såvida hon har barn, ha klätt dessa och lämnat dem till barnkrubban. Sedan arbetstiden börjar dröjer det inte många ögonblick förrän vävstolarna börja sitt öronbedövande slammer och därmed är arbeterskan egentligen isolerad från sina kamrater i väveriet. Hon har sina vävstolar att passa och har hon fått en svårvävd bom i vävstolen, ger denna henne full sysselsättning. Låter hon sin uppmärksamhet slappna ett ögonblick kan det hända att en eller flera trådar brista i varpen, det kan bli ett "bo" i tyget, det kan bli "ville-skäl" och vad det nu allt heter, som går under det gemensamma namnet "vävfel" och vid avlöningens utbetalning gör sig påmint i form av böter. Men även om vävstolarna skulle skö-

"Jag bor hos mina föräldrar." — Helg i ett arbetarhem i Stockholm.

ta sig så gott som själva och endast kräva, att arbeterskan har snabba fingrar vid utbytena av spolar — eljest märks det också på avlöningdagen! — så är hon dock isolerad. Bullret gör allt samtal omöjligt.

Detta aldrig upphörande slammer verkar vid det första inträdet i ett väveri som en chock. Vävstolarna, där skyttlarna ideligen flyga fram och åter, stå så tätt att de lämna minsta möjliga utrymme åt väverskan. Det är naturligtvis fördelaktigt för henne, att hennes egna vävstolar stå nära varandra, så att hon bara behöver vända sig om för att kunna övervaka dem. Men om det skulle bli något fel, så att hon måste gå bakom vävstolen för att avhjälpa det, har hon andra vävstolar alldeles intill sig. Vinande remmar och snurrande hjul, flygande skyttlar — som ibland visa benägenhet att flyga ur sina banor och kunna ge mycket kännbara märken —, slagarmar och alla rörliga maskindelar tyckas liksom suga arbeterskan till sig.

Den känslan övervinnes tämligen snart, bullret vänjer man sig vid — tror man. Men en dag göra nerverna sig påmind, de ha blivit förstörda av detta eviga slammer. En provinsialläkare, som har sin verksamhet mitt i en utpräglad textilbygd, försäkrade mig, att att han aldrig sett så många nervösa kvinnor som just där. Han framhöll samma sak i sin ämbetsberättelse; men tro nu inte att detta väckte någon uppmärksamhet! Det ansågs väl höra till industrins ofrånkomliga offerväsende, att de som skola föda det nya släktet ha ett i grund förstört nervsystem. Det nya släktet skall ju för resten snarast möjligt in i samma fabriker."

Samma sak från en annan sida belyses i följande uttalande:

KAPITALISMENS ANDA OCH VÄSEN.

Vad nyttar det egentligen till att anordna enqueteer bara för att ytter-

ligare få bekräftat att arbeterskorna på fabriker utan undantag utnyttjas till bristningsgränsen, psykiskt och fysiskt, och till veritabla svältlöner, att de ofta få utföra samma arbete vid maskinerna och för hand som männen, men mot betydligt mindre ersättning. De nationalekonomiska oraklen, vilka nästan ha monopol på att vara de enda som förstå sig på vad som är "nationalekonomiskt riktigt" låta då och då höra sin outgrundliga visdom, i vilken också ingår den satsen att förutsättningen för att industrin skall kunna betala arbetarna högre lön är att arbetarna höjer arbetsintensiteten och ökar produktionen. På Svenska tobaksmonopolet ha arbeterskorna för länge sedan uppfyllt denna förutsättning i en sådan grad, att en arbeterska, som år 1919 framställde 57,000 cigarretthylsor om dagen nu producerar över 100,000. Alltså en fördubbling. Låt så vara med tillhjälp av ständigt mera fulländade maskiner, men hennes vaksamhet och flyhäthet måste öka i kapp med den mekaniska arbetskamratens. Att hon knappast får ett öre mer i lön för den fördubblade arbetsintensiteten är väl knappast nödvändigt att säga. Kapitalismens anda och väsen är inte sådant."

SNABBA HÄNDER JAGADE AV TIDMÄTAREN.

Detta är ett uttalande från Göteborgsarbeterskor:

"Arbetet är nog bra, men detta att inte veta gången i produktionen stämmer ned ens entusiasmen och vällar en besvärlighet vid tillfällena, då man ändå måste medverka till omläggningar av produktionen. Särskilt svårt är det i en fabrik under avtalsuppörelser, där arbetsgivaren syftar till lönereduceringar. I hela fabriken sjuder det som i en gryta. Förmännen irriteras av trycket såväl uppifrån som från arbetarna. Och dessa i sin tur bli missmodiga inför de allt annat än löftrika framtidsutsikterna. Situationen är rent olidlig."

Från hela landet bryter kören av enstämmiga arbeterskor in: Arbets-

(Forts. å sid. 6)

Nya Intiman

Vallgatan 5. Kl. 8. Tel. 49 48.

Årets stora sensation,

Cyankalium

"... är ett intägg i en ständigt brännande social debatt." St.-D.

3 populära Dans-schlager

portofritt för 1 kr. sammanlagt. Använd denna kupong.

Carl Gehrmans Musikförlag, Stockholm 1

Sänd mig portofritt
PA LÖRDAGSKRYSS, skårgårdsvals.
DET SNURRAR RUNT, utställningsfox.
INGEN ÄR SOM DU, melodifoxrot.
Kr. 1:— bifogas i frimärken.

Namn: .....

Adress: .....

Standar och Fanor

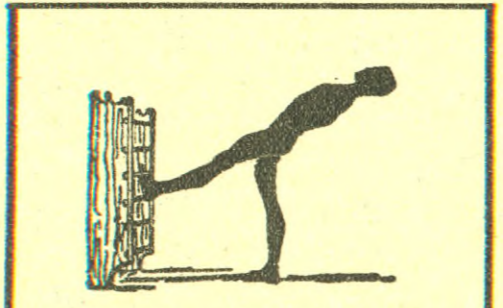
sväl broderade som målade, utföras.

(Mångårig praktik samt konststudier)

BERNH. MOLINDER
Artist, Fornäs.
Tel. Östra Lägerö 7.

N.O.V. Nykterhets-Orden

Verdandi är arbetarnas nykterhetsorganisation. Samverkar med arbetarrörelsen. Ansluten till A. B. F. Nya avdelningar bildas, där den ej förut är representerad. Begär upplysningar från N. O. V. Upplandsgatan 1, Stockholm.

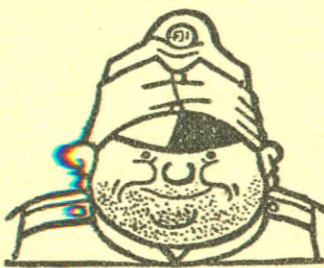
Sthlns Allm. Gymn. Avdelningar
S. A. G. A.

Motionsgymnastiken

har börjat. Alla åldrar! Alla tider! Alla stadsdelar! Upplysningar S. A. G. A:s exp. Kungsgatan 65, 3 tr., kl. 2-5 em. Tel. 15464. Gymn.-bladet gratis i bokh. inneh. alla nödiga upplysn.

En verklig världssuccé
15 språk, 700.000 ex.

Den tappra soldaten

S VEJKS

äventyr under världskriget
av Jaroslav Hasck

Glänsande enhälligt beröm i alla länder
Häft. 4, inb. 6:—, halvfr. b. 9:—
Erhålls i varje bokhandel

AXEL HOLMSTRÖMS FÖRLAG
STOCKHOLM

Varje arbeterska

bör läsa

Landsorganisationens
tidskrift

FACKFÖRENINGSRÖRELSEN

Den utkommer med
ett 24-sidigt häfte var-
je vecka och kostar
för helt år kr. 6:15
för halvt år kr. 3:15

Prenumeration kan ske antingen genom
postverket eller direkt hos tidskriftens
exp., adress: Landssekreteriatet,
Barnhusgatan 18, - Stockholm.

För 5 kronor

erhåller Ni Turistföreningens innehållsrika och vackra årsskrift jämte Svensk turistkalender och blir samtidigt medlem i

SVENSKA TURISTFÖRENINGEN

Vänd Eder för närmare upplysningar till närmaste bokhandel, till Turistföreningens ombud å Eder ort eller direkt till

SVENSKA TURISTFÖRENINGEN
Stureplan 6, Stockholm

Människan i centrum

av yrkesinspektrisen
Ida Fischer

»Den dagliga fritiden, söndagarna, semestern måste utnyttjas på ett sådant sätt att man vinner livsmod och livsintresse, som kunna fylla också den grå arbetsdagen med glädje»: Vandringar

Det nyreviderade förslaget till arbetskyddslag, som framlagts inför årets riksdag, innehåller bland annat en bestämmelse om semester för industriarbetare. Att semestern härigenom blir i lag föreskriven sker icke en dag för tidigt. De flesta fackföreningar ha visserligen redan i sina avtal bestämmelser om semester, men för åtskilliga ej organiserade arbetare har semesterfrågan ännu ej blivit ordnad.

Vad en semester har att ge individen i ökade krafter, ökad arbetsglädje och därför även ökad effektivitet i arbetet börjar man alltmer inse. En ny tid håller på att arbeta sig fram inom industrien, en tid, då människan åter sättes i centrum inom arbetet. Hur mycket maskinerna än bestämma arbetstakten, är det ändå på människan arbetet ytterst beror. Det är hon som sätter maskinerna i gång och som sköter och övervakar dem.

Det ständiga skapandet av nya, mera arbetsbesparande maskiner, det s. k. löpande bandet i vissa industrier, och allt vad till modern rationalisering hör, strävar efter att i första hand mera effektivisera arbetsmetoderna, att minska kroppsarbetet, men på samma gång att öka produktionen. Men — jämte alla dessa tekniska framsteg har rationaliseringen på många håll medfört en intensitetsökning. Det är inte alltid maskinens och människans rytm överensstämmer. Vanligtvis blir det en viss grad av jäkt för arbetaren att hinna följa maskinens takt. Detta jäkt, mer eller mindre medvetet, framkallar en för tidig trötthet, nervtrötthet, hos individen.

Givetvis kan den industriella nervtröttheten till en del förebyggas genom att yrkesval och yrkesurval får en större betydelse för vår industri och genom att yrkesutbildningen tas upp på fabriker och verkstäder.

Den dagliga fritiden, söndagarna, semestern måste utnyttjas på ett sådant sätt, att man vinner livsmod och livsintressen, som kunna fylla också den grå arbetsdagen med glädje. — Det ökade studiearbetet inom A. B. F., på folkhögskolekurser etc. samt det ökade intresset för gymnastik, vandringar och semesterresor visar också, att ungdomen inom fabriker mer

och mer förstår betydelsen av fritidens användning.

Bland deltagarna i gymnastikföreningarna i Stockholm eller t. ex. i en sådan industristad som Örebro skall man säkert finna ett stort antal industriarbetare, manliga och kvinnliga, långt större än man väntat sig. Gymnastiken sätter blodet i omlopp efter 8 timmars stillasittande arbete och bringar jämvikt i organismen efter ett tröttsamt, ensidigt kroppsarbete. Ännu ha ej våra fabriker kommit därtill, att de ge fem minuters rast då och då under arbetsdagens lopp, så att arbetarna kunna göra några enkla gymnastiska rörelser eller låta i full avspänning hela kroppen vila ut. Jag hörde nyligen en ingenjör på en konservfabrik berätta, att han under jordgubbstiden, då väl 100 unga flickor i 16—17 års åldern intogs för att rensa jordgubbar, gav ungdomarna 10 minuters rast i timmen, då de fingo i fria luften röra sina vid stillasittande arbete ovana lemmar. Efter införandet av dessa raster gick arbetet mycket ledigare och — jordgubbarna gingo icke sönder.

Gymnastik under en kort stund på middagsrasten har ju praktiserats av Tobaksmonopolet i många år. Vanlig uppfriskande motionsgymnastik i en vanlig lokal på fabriken och utan särskilda gymnastikdräkter.

Vid Borås Väveri A.-B., där personalkonsulenten, som själv är gymnastikdirektör, fått inreda ett flickhem, har hon också passat på att i hemmet inreda en gymnastiksal.

Gymnastik och friluftsliv stå varandra mycket nära. Det ena drar det andra med sig. Det är inte underligt, om vinterns gymnastikgrupper längta ut att vandra om sommaren. Semestervandringar och semesterresor bli även allt vanligare.

Genom Svenska Turistföreningen beviljas varje år både till A. B. F. och enskilda grupper stipendier för semesterresor och Statens Järnvägar ger numera för grupper på 20 personer 25 % nedsättning i biljettpriset. Bland dem som ordna dylika semesterresor är föreningen Friska Viljor i Stockholm. Förutom att bilda grupper för motionsgymnastik har denringar och semesterresor visar också, att ungdomen inom fabriker mer

råden, särskilt inom fabriker, kontor och handel, söka sprida intresset för stärkande friluftsliv. Under flera års tid har föreningen ordnat bl. a. söndagsvandringar i Stockholmstrakten och semesterresor till olika landsdelar. Ja, några av dess medlemmar ha även varit i Danmark och Norge och en grupp t. o. m. 10 dagar i Finland på semesterfärd.

Dessa resor göras så billiga som möjligt. Logi erhålles i skolsalar, i lador och fåbodrar. Ofta är bädden på golvet hård och kudden ej just mjukare, men man sover gott ändå, när man är på vandring, och frisk luft och kroppsrörelse ha fått utöva sin sunda inverkan på kropp och själ. Nog kan det vara knogigt ibland, när man uppe i fjällen måste laga sin mat själv eller när regnet öser ner, men den glada vandringssången och den goda kamratandan bär över dylika små motigheter. Och är det då någon, som kan trolia fram en sockerkaka eller koka pösmunkar i en vanlig stekpanna, så blir det riktigt feststämning i vandringsslaget.

Föreningen Friska Viljor håller styvt på, att man inte bör vara mer än 10 à 15 stycken i var vandringsslag. Visst kan man ordna så, att t. ex. 2 grupper fara tillsammans till Jämtland för att få nedsatta biljettpriser, men där skiljs man och vandrar åt olika håll. Det är svårt att hålla ihop, om man är för många, och så blir det också för tröttsamt. Semesterresan är ju för de flesta den enda vilotiden på året och måste därför också utnyttjas till vila.

Kan man ordna resan så, att man tar logi på en plats för hela tiden man är ute och sedan vandrar åt olika håll därifrån, så blir resan givetvis minst ansträngande. Man slipper då att var natt ligga på ett nytt ställe och man slipper framför allt att hela dagarna vandra med en mer eller mindre tung ränsel på ryggen.

Föreningens vandringsslag har varit i Abisko och nere i Skåne, i Roslagen och vid Västkusten, i Värmland och Dalarna, på Gotland och Öland m. m. och som förut nämnts även i utlandet.

Resorna som ordnas äro dock icke för endast föreningsmedlemmar, utan vem som helst har rättighet att deltaga i dem liksom i föreningens kamratsamkväm under vintrarna.

Friska Viljor är emellertid endast en grupp av alla dem, som nu ordna med semesterresor.

Från fabriker i Stockholm och Gävle, i Borås, Örebro, Malmö och Hälsingborg, Jönköping och Härnösand ha sålunda i flera år beretts tillfälle för arbetare och arbeterskor att komma ut till landet under semestern. — Dessutom har ju A. B. F. och andra organisationer sina semesterresor med ofta 100-tals resenärer i var grupp.

Men för alla dem, som inte orka resa eller vandra under semestern, måste det också finnas någonstans att ta vägen.

Bland de äldsta sommarhem för industriarbetande kvinnor äro de s. k. sommarstugorna, av vilka den första, Hagvik, öppnades 1912. De ha utgått från sommarhemmen, som hållits på initiativ av Sveriges Kristliga Studentrörelse.

— gymnastik.

Hagvik ligger vid Mälaren och rymmer ungefär 15 gäster. Sättra äng, den andra Stockholmsstugan, öppnades 1913 och ligger vid Edsviken. Denna senare har rum för ett 20-tal. För dessa båda stugors ekonomi har under alla dessa år kamratföreningen Stockholms Stugfolk sört. Denna förening består till största delen av gäster, som under årens lopp besökt stugorna.

Det är emellertid inte bara Stockholm, som har sommarstugor. Genom sommarhemmen, till vilka deltagare från fabriker, universitet och skolor på åtskilliga platser i Sveriges land samlades, spred sig "stugtanken" till andra städer. Norrköpingarna skaffade sig sitt Lill-Bjärka på Kolmården redan 1913. Göteborg och Jönköping följde snart i spåren. Jonsered, Gävle, Uppsala och Örebro ha också stugföreningar och sina stugor.

Naturligtvis finns det flera andra enskilda föreningar, som nu ha sommarhem, Vita Bandet, K. F. U. M. med flera. "Föreningen för Sömmerskor" i Stockholm har ett synnerligen trevligt sommarhem vid Östanå, dit också icke föreningsmedlemmar, vilka inte en gång äro sömmerskor kunna mot en billig penning få en härlig semestervila eller en trevlig, stilla julhelg, ty hemmet är öppet också på vintern.

Sina arbetsgivare ha även skaffat sin personal sommarhem. Ända sedan 1921 har Norstedt & Söner haft ett sommarhem som kan ta emot 36 gäster åt gången. Nordiska Kompaniet

har fått Säby gård på Ingarö, där ända upp till 70 personer kan tas emot. Och nu har också direktör Meeths givit sin personal ett ståtligt sommarhem. Tobaksmonopolet har ett vilohem vid Vikersvik i Närke och ett litet kombinerat semester- och vilohem, Haga, 1½ timmes resa från Malmö. A. S. E. A. i Västerås har en trevlig sportstuga.

Men givetvis är det inte endast arbetsgivarna, som tänkt på semesterhem, utan även fackorganisationerna. Stockholms Fackliga Kvinnliga Samorganisation har ett ståtligt område vid Skurusundet med en massa småstugor, där man kan få hyra en idyllisk stuga för billigt pris och laga sin mat själv. Typograferna ha sitt vackra sommarhem och Spårvägspersonalen äger Nygård. På Marholmen finns inte bara folkhögskola utan även Landsorganisationens sommarhem. Det finns också en förening som kallar sig Stockholms Arbetares Semesterhemsförening och som har till uppgift: "att inköpa eller arrendera egendom och å dem uppföra byggnader lämpliga till semesterhem för föreningens medlemmar". Föreningen bildades 1920 och har en koloni med småstugor på Vaddö, där familjer kunna hyra ett rum och kök för 10 kronor per vecka. De få själva hålla sig mat och ha rätt att stanna 2—4 veckor.

Att sommarhemmen ha sin betydelse visar deras alltmer växande antal. Här har endast kunnat omnämnas ett fåtal av dem som redan nu finnas.

TEATER • MUSIK • SÅNG

OPEROR
OPERETT
DRAMATIK
samt förstklassiga
solstuppträdar dån

God förströelse under sommaren
erhålles genom att besöka landets
Folkets Parker, anslutna till Folkets
parkers centralorganisation.

TIDNINGEN FRIHET

Organ för Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund

POSTPRENUMERERA Å NÄRMASTE POSTKONTOR

Priset 3:— kr. pr helår och kr. 1:75 för halvår

Verdandisten

Utkommer två gånger i månaden.
Instruktiv, underhållande, oombärlig för
den som vill följa den socialistiska kam-
pen mot alkoholbruket. Pris pr år 3 kr.,
lösnr: 15 öre. Rek. från Verdandisten,
Upplandsgatan 1, Stockholm.

Bokstugan

STUDIECIRKLARNAS TIDSKRIFT
Utgiven av A. B. F. och I. O. G. T.

Prenumeration för helt år (10 nummer) vid postpre-
numeration kr. 3:75 vid prenumeration direkt hos redak-
tören Djursholm 2, postgiro 24886 kr. 2:75. Ombär-
lig för alla bildningsintresserade. Prenumerera genast!

SAMLA EDER KRING FREDEN
och bliv medlem av
INTERNATION. KVINNORÖRELSEN FÖR FRED och FRIHET!
Närmare upplysningar Svenska
sektionens byrå David Bagares-
gata 9-11. Bilda lokalföreningar!

UNDER DET LÖPANDE BANDET.

(Forts. från sid. 4)

takten har under de senaste åren **stegrats betydligt** — väsentligt — **avsevärt** — kolossalt — enormt — man får **arbeta** så mycket man orkar från **morgon** till kväll — ledningen **fordrar** det mesta möjliga på **minsta möjliga** tid för lägsta möjliga **lön** — vi **stå** alltid under uppsikt av **förmän** och **ingenjörer**, som påstå att **vi** kan **åstadkomma** ännu mera — när **vi** **minst** anar det står en ingenjör på **balkongen**, som går runt slipningssalen, med **tidmätare** i handen. Om någon **upptäcker** honom, sprider sig på **en sekund ett** meddelande härom runt till alla **maskinerna**. Därtill behöves **inga** ord, man **märker** det på **sidoskamraternas takt**. Ingenjörrens uppsikt **verkar** olika **på** oss. En del **hetsar** nervositeten **än** mer, andra återigen **tappa** alldeles taget vid att känna sig **observerade**. — Det ständiga jäktandet och **sprinet** vid maskinen gör att de **flesta** flickor **bli** nervösa och uppjagade — ja, **nerverna** bli absolut **förstörda** av **den** ständiga spänningen. — Jag **klistrar** påsar för hand. För att **tjäna** min **timpenning** av 68 öre måste jag **göra** 150 **dussin** påsar pr timme. — **Tändsticksmaskinen** jag står vid **tillverkar** 59,000 askar om dagen, vilka jag **under** deras framglidande ur **maskinen** måste hålla öga på för att **sortera** ut de, som möjligen kunna **vara vrak** eller **felaktiga**. — Jag **skall** **syna** 20—25 räcker väv å **80—100** m. **pr** dag. — Jag **skall** **väva** 60 m. allmogegardin på **6—7** timmar. — Jag **skall** **väva** ungefär fem meter å **13** öre **under** en timma. — Jag **skall** **inte** utan möda **klippa** två **dussin grova** trikåvaror. — Om **denna** takt **skall** hållas äro de **snart** **utslitna**.

Ackordsystemet har för arbetarna, arbetslöshetstider äro de **än** mer **slag-** gäller det att **skuffa** sig fram och det **synnerhet** för de **kvinnliga**, blivit ett **na** till slant. — "I dessa tider tänker **är** allt annat **än** sympatiskt." "Förr **nät**, **som** **stramar** hårdare till ju mer var och en bara på sig själv. Det kunde man **prata** med varandra över **de söka** komma **ur** det. Och i dessa finns ingen kamratanda som förr. Nu **maskinerna** **åtminstone** medan man

DET STARKASTE INSLAGET AV KVINNIG ARBETSKRAFT har **textilindustrin** att uppvisa. År 1928 utgjorde **kvinnorna** 59 % av **medlemsantalet** cirka 25,000 i **So. Textilarbetareförbundet**. **Svårare** är det att **avgöra**, hur det **ställer** sig för **industrin** i sin **helhet**, därför att **tillförlitlig** statistik saknas. 1923 gjorde **Landsorganisationen** en **undersökning**, som visade, att 53,6 % av **textilarbetarna** **vor** organiserade, och **troligen** utgjorde **kvinnorna** en **avsevärd** del av de **oorganiserade** 46,4 %. **Ut**an tvekan kan man **slå** fast, att **denna** siffra sedan **dess** **undergått** en **förskjutning** till det **bättre**, men den som **under** en **följd** av år **haft** sin **verksamhet** inom **textilindustrin** **nöd-** gas också **erkänna**, att det **starka** **inslaget** av **kvinnlig** och **minderårig** **arbetskraft** **verkat** **hämmande** på **organisationssträvandena**. Därmed **är** dock **ingalunda** sagt, att **textilarbetarskan** i **allmänhet** skulle **vara** **mindre** **klart** **medveten** om sin **sociala** **ställning** än **hennes** **manliga** **arbets-** kamrat. **Många** **gånger** **är** det **så**, att **textilarbetarskan** **är** **mera** **vaken** och **går** i **spetsen** för **olika** **slag** av **organisations-** och **bildningsarbete**, där **hennes** **manliga** **kamrat** **står** som **lik-** giltig och **ointresserad** **åskådare**.

väntade på att **fabrikens** motor skulle komma **igång**, men det **går** inte nu **längre**. Det **finns** de, som **precis** på det **givna** **klockslaget** **sätta** sig ner på sin **maskin** och sedan **utan** att **så** mycket som **ens** **hosta** **sitta** där **precis** tills **klockan** **äter** **slår** för **hem-** gång."

Framförallt äro de **unga** flickorna **otroligt** **ihärdiga**. "Att **arbetstakten** **drivits** upp så **kolossalt** torde **väsentligt** **bero** just på det **system**, som **tillämpas** vid **vår** och **förresten** vid de **flesta** **stora** **fabrikerna**, nämligen att en **mängd** **unga** flickor **anställas**, som **efter** en **tids** **arbete** bli **föremål** för en **första** **gallring**, **varvid** de **duktigaste** **få** **stanna** kvar. Det **säger** sig **själv** att **ungdomarna** **pressa** sig till det **yttersta** för att **komma** att **höra** till de **utvalda**. **Dessa** ha **upp** till 21 **år** **äldersavdrag**, vilket dock **ej** **hindrar** att en **flicka** på **sjutton**, **ader-**

BRUNNSVIK

Fabrikens kvinnor böra taga **reda** på de **kortare** och **längre utbildningskurser**, som **varje** år **anordnas** i **Brunnsvik** och som **stå öppna** för dem.

BRUNNSVIKS FOLKHÖGSKOLA

— 6 månaders vinterkurser från oktober till maj —

Första årskursen äsyftar ett **byggande vidare** på de **kunskaper**, som **förvärvats** i **folkskolan** eller genom **deltagande** i **det fria** och **frivilliga** **bildningsarbetet**, åt **vuxen** **ungdom** **meddela** **allmän** och **medborgerlig** **bildning**.

Andra årskursen är **avsedd** för **sådana** **män** och **kvinnor**, som **föret** genomgått **första** årskursen vid **na**gon **folkhögskola** eller på **annat** sätt **förvärvat** sig **motsvarande** **kunskaper** och som **önska** **bedriva** **mera** **ingående** och **självständiga** **studier** i **vissa** **ämnen**.

Eleverna **uppbära** i **stor** **utsträckning** **stipendier från** **staten** och från **vissa** **kommuner** och **enskilda** **organisationer** samt kunna **erhålla** **räntefria** **studielån** ur **Brunnsvikarnes** **länkassa**.

Prospekt **rekvireras** från **Brunnsviks** **folkhögskola**, **adress** **Sörvik**.

LANDSORGANISATIONENS SKOLA

— 3 månaders sommarkurs från juni till augusti samt kortare vinterkurser —

Skolans **undervisning** är **avsedd** för **medlemmar av** till **Landsorganisationen** **anslutna** **förbund**, som **önska** **fördjupa** sina **kunskaper** i **ämnen**, vilka **kunna** **skänka** en **allsidig** och **grundlig** **kännedom** om **fackföreningsrörelsen**, **dess** **uppgift** och **sociala** **betydelse**. **Undervisningen** är **avgiftsfri**. **Stipendier**, **avsedda** att **täcka** **kostnaderna** för **inackorderingen**, **kunna** **sökas** hos **respektive** **fackförbund**. **Närmare** **upplysningar** **erhållas** av **skolans** **studieledare** **Sigfrid** **Hansson**, **adress** **Landssekreteriatet**, **Stockholm**, och **prospekt** **kan** **rekvireras** från **skolans** **föreståndare**, **adress** **Landsorganisationens** **skola**, **Brunns-** **vik**, **Sörvik**.

A. B. F:s SPECIALKURSER I BRUNNSVIK

— 14 dagars sommarkurser från juni till augusti —

Kursernas **uppgift** är att **giva** **deltagarna** **ledning** och **utbildning** för **studiecirkel-** **arbetet** med **vad** **därtill** **hör**. De **omfatta** **därför** **ämnen**, som ha **särskild** **betydelse** för **A. B. F:s** **studie** **verksamhet**.

Deltagarna **uppbära** i **stor** **utsträckning** **stipendier** från **respektive** **arbetarorgani-** **sationer**.

Prospekt och **närmare** **upplysningar** **erhållas** från **A. B. F:s** **centralbyrå**, **adress** **Barn-** **husgatan** **16**, **Stockholm**.

Svenska **slöjdföreningen** vill **bidraga** till **arbetet** med det **industrialiserade** **samhällets** **förädling** genom **åstadkom-** **mandet** av för den **stora** **massan** **avsedda** **bostadsinredningar** och **bohagsföremål**.

Den **överskådliga** **mängd** av **varor** med **vilken** vi **komma** i **beröring** i **vår** **yttre** **miljö** har **betydelse** för **vårt** **sätt** att **leva** och **dess** **kvalitet** är **en** **angelägenhet**, som **angår** oss **alla**.

Detta är en sida av

Svenska **slöjdföreningens** **strävanden**.

Upplysningar om **medlemskap**.

Tidskrift.

Mönsterblad m. m. genom **förbundets** **expedition** **REGERINGSGATAN** **40** - **STOCKHOLM**

Vilka fördelar erbjuder medlemskap i

Skådebanans Publikorganisation ?

Omkring 50 proc. rabatt å **Stockholms** **teatrar**; **Månadspublikationen** **Skådebanan** **kostnadsfritt**; **Skådebanans** **Årsbok** till **halva** **priset**; **Rabatt** å **Konsertföreningens** **symfonikonsorter** och **Skådebanans** **egna** **friluftsteatrar**.

ÅRSavgift KR. 2:50

Vasagatan 38

SKÅDEBANAN

Tel. Norr 7734

Samarbetets hemlighet

av

yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren

Den omgivning i vilken en industriarbeterska i våra dagar utför sitt arbete har under den tid jag varit i tillfälle att besöka fabriker — d. v. s. under de sista 18 åren — undergått stora förändringar till det bättre. Lokaler äro ljusare, rymligare och bättre ventilerade. Värmen är jämnare, även om måndagsmorgnarna på sina håll alltjämt äro obehagligt kyliga. Dammfrågan, som i vissa industrier var ett fruktansvärt problem — jag minns t. ex. ett linkarderier, där man ej kunde se handen framför sig, jag har sett tobaksfabriker, där dammet hela dagen stod i högan sky — är tack vare den nya tekniken med dammsugning en övervunnen svårighet. De gamla osande, svagt lysande fotogenlamporna eller de illaluktande gaslamporna äro ett minne blott, t. o. m. imman i tvätterier och färgerier håller på att besegras.

Det är sällan man numera kommer in i lokaler, där golven skaka under fötterna, eller där tapeterna hänga i trasor på väggarna och det väcker inte längre indignerad förvåning, om man frågar efter antalet tvättställ eller avträden eller om man förutsätter att klädrum eller åtminstone klädska skola finnas. Kristidens ökade penningtillgång skapade många nya och välbyggda fabrikslokaler och många dåliga, osunda och olämpliga arbetsplatser revos eller ombyggdes från grunden.

Naturligtvis försvann med dessa ett och annat lugnt och fridfullt, mera hemligt arbetsrum, om vilket de gamla

arbeterskorna ännu med saknad tala, trots alla dess många brister — "för ser fröken, det kan bli för mycket av hygien också" — som en gammal arbeterska sade till mig, när hon klädde över draget och bullret i den nya fina arbetslokalen.

Ja, det är mycket som förändrats och förändrats till det bättre, men äro vissa svårigheter övervunna och andra på väg att övervinnas, så är alltjämt arbetsplatsen ofta nog långt ifrån vad den borde vara för att göra arbetet hälsosamt, ofarligt och upplivande. Vi behöva blott tänka på den dagliga rengöringen av arbetsplatsen med allt vad den innebär av strid och svårigheter, strid mellan yrkesinspektion eller fackförening och ledningen, för att förmå denna att anställa särskild och fullgod städpersonal — strid mellan denna städpersonal och vissa ungdomliga element bland arbetarna, som anse att de ha rätt att snuska till omkring sig hur mycket som helst. Svårigheten när det gäller att ordna tiderna för rengöringen så, att den ej genererar dem som arbeta, svårigheter att sköta de ofta mycket hårdarbetade golven, med fönstervätten, med avfallets anhopning i vissa yrken, toaletter, tvättfat. Tusen och en möjligheter till obehag och missnöje, där man misslyckas eller helt försummar denna viktiga sida av arbetslivet och en stor källa till trevnad och glädje, där saken skötes med förstånd och noggrannhet å ömse håll.

Eller man kan tala om hopningen

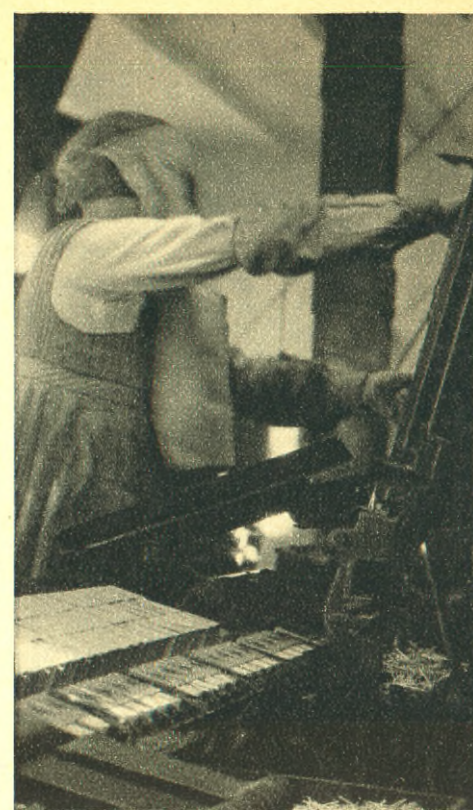
av människor i en enda lokal — svårigheten att ventileras den utan drag, att jämnt sprida värmen, att ej känna sig tryckt och irriterad av att ha andra så nära inpå sig, risken för massuggestion när någon orsak till missnöje dyker upp på någon punkt, bullret som tröttnar, olämpligt anordnad belysning, som irriterar o. s. v. o. s. v. Så måste man också komma ihåg, att vissa arbeten trots allt förblivit hälsofarliga eller obehagliga och att långt ifrån alla lokaler ännu ha blivit moderniserade.

Det finns mycket som behöver ändras, men man kan i alla fall skönja vägen till förbättringar. Det förslag till reviderad arbetarskyddslag, som nu ligger på riksdagens bord, kommer att ge ett handtag åt sådana strävanden. Det lägger starkare vikt vid de sanitära och socialhygieniska anordningarna vid fabrikskärna, det går in för att arbetarna själva skola deltaga mera i åtgärderna till skydd för olycksfall och ohälsa. Det gör arbetarombuden till en skyldighet vid de större fabriker och förordar samarbete mellan dessa ombud och arbetsledningen — och hur mycket skulle ej på den vägen kunna nås, som aldrig yrkesinspektionen ensam mäktar föra igenom.

Hur skulle det vara t. ex. om de kvinnliga ombuden tillsammans med arbetsledningen skulle kunna förmå de unga flickorna med polkahår att bära ett nät eller annan lämplig huvudbonad, för att undvika att med sina svallande lockar fastna i maski-

nera. Bara under detta år, sedan det halvlånga håret blev modernt, ha flera tillbud till skalpering skett och den som förstår vad en hel eller delvis skalpering betyder, förstår att detta är en mycket allvarlig varning. Hur mycket effektivare skulle ej rengöringen kunna bli om ansvaret togs av båda parter och man gemensamt kom överens om bästa vägarna etc. etc.

Samarbetets hemlighet är ej lärd ännu, men när vi en gång förstå dess nytta och betydelse, så kommer mycket av det, som nu gör arbetet tungt, tråkigt och otrivsamt att försvinna och möjligheterna ökas att tillgodogöra sig de verkligt reela vinster man, tack vare organisationernas energiska arbete, dock gjort under de senaste åren — jag menar åttatimmarsdagen, de bättre lönerna och arbeterskornas oerhört förbättrade sociala ställning.

Framför den eldfångande tändsticksmaskinen.

pass kritisk att de å andra sidan se det som sin ofrånkomliga plikt att bidra till familjens existens, allrahelst i fall där mannen är arbetslös och de inte endast ha sina barn att dra försorg om utan både hennes och hans föräldrar att även sörja för. "Hemma är vi sju personer, av vilka endast en förtjänar, vad vill ni jag skall göra? — Min man är sinnessjuk, ni förstår jag måste få förtjäna. — Var vill ni dra gränsen?"

EN JÄMFÖRELSE EFTER ETT BESÖK I RYSSLAND.

— En fråga som alltid är och blir aktuell bland kvinnorna i förvärsarbetet är barnfrågan. Under min tjugoföråriga arbetstid i tobaksindustrin har jag erfarit många exempel på hur svårt det är för oss kvinnor, både ogifta och gifta, att klara upp den situationen att vara självförsörjande och föda barn till världen. De, som beklaga nativitetens sjunkande, vilja inte förstå att just det är det enda, som medverkar till minskningen av arbetslösheten samt till att arbetar-

Forts. å sid 14

tion är inte ger sig förrän hon är uppe i en lika hög förtjänst som sina äldre kamrater. Detta i sin tur återverkar på de äldre, som inte gärna se sig distanserade av nykomlingarna, vilka dock i regel snart bli nervösa och för tidigt utslitna, — en företeelse som inte arbetsledningen heller kunnat undgå att konstatera."

"Men denna kappkörning har även en annan beklaglig konsekvens. Den bryter solidariteten. Här kom in på metallverkstaden en flicka direkt från Gotland utan någon som helst hum om industrins karaktär. Hon sattes att löda rör i cylinderkoppar, vilket en yngling före henne haft ackord på till en krona. Det dröjde inte länge förrän hon i sin iver trissat upp sin prestation till kr. 1:30. Hon grät, när hon kom underfund med att hon ändå inte fick mer än kronan och därtill måste hålla sig uppe i den av henne själv satta takten. Sedan fick hon emellertid flyga från avdelning till avdelning och på liknande sätt skapa nya rekord. Hon förstörde vartenda ackord för oss äldre arbetare.

"Lika ödesdigert trassla de korta arbetsveckorna till det. Veckor, då man bara får arbeta fyra dagar, bli ju så pass kännbara för ekonomin att man dessa fyra dagar söker att i mesta möjliga mån täcka de luckor permitteringen förorsakar, genom att man driver sig själv till att åstadkomma lika mycket arbete som under sexdagarsveckan. Genast är arbetsgivaren där och påvisar att man alltså

kan fullgöra den fastställda arbetskvantiteten på så mycket kortare tid och ackordet blir sänkt. Till följd av detta ger återigen den normala arbetsveckan inte mer än de fyra dagarna och vi ha trots den ökade arbetsintensiteten snarare förlorat än vunnit. Hela ordningen har utvecklats till ett högst allvarligt spel mellan arbetare och arbetsgivare, där kombinationerna bli mer svårutredda än i det mest raffinerade schackproblem.

HETT KRING LIKALÖNEFRÅGAN.

Frågan om samarbetet med männen besvaras från skofabriker i Örebro, gummitfabriker i Hälsingborg, metallverkstäderna i Göteborg, tändsticksfabriker, bokbinderier etc. Det bästa möjliga — Gott — Synnerligen gott — Inget annat än gott att säga om det. — På det hela taget bra —

Denna enighet upplöses emellertid så snart talet faller på lika lön för lika arbete. Det är intressant att iakttaga att just de arbeterskegrupper, som kommit längst ifråga om arbetsvillkor, äro de som mest medvetet fastslå likalöneprincipen som "en billig rättvisa." "Vi ha lika lång arbetsdag, lika tråget arbete, vi ha iakttagit att vi ibland kan få utföra till och med mera arbete än männen — kvinnornas arbete fullt ut lika nödvändigt och ansvarsfullt som männens. — En man kan säkerligen inte tillfyllest ersätta en kvinnlig skoarbetare, höres det i korus från de skickliga nåtlerskorna. Och med dem instämmer gummiarbeterskorna. "I vårt arbete få kvinnorna arbeta lika strängt och mer till än männen och det är lika dyrt för oss att leva. — Det göres ingen skillnad på kvinnlig och manlig arbetare när det gäller hyra och kost, skatt, läkare och medicin. — Ja, ty de ha lika stora levnadsomkostnader. Är t. ex. en kvinna ogift och har ett barn får hon visserligen

barnavårdsbidrag, men hon måste ändå bära de huvudsakligaste utgifterna för barnet."

Men de mindre gynnade textilarbeterskorna tveka i sin redan bekymmersamma belägenhet: "Männen böra ha högre löner än kvinnorna fast löneskillnaden behöver inte vara så stor. De flesta männen på vår fabriek äro gifta och deras utgifter äro naturligtvis större än våra. Men även om han är ensam behöver han större kapital att röra sig med än en kvinnlig självförsörjande. — En kvinnlig kan själv ordna med allting men det kan man inte säga om ungarlen. — Kragssömmerskan är även på samma linje: "Ge männen högre löner att de kunna försörja sina familjer och därmed de gifta kvinnorna bli hemma så att vi ensamställda kvinnor få större utkomstmöjligheter och bättre förtjänst."

INGEN PLATS FÖR DEN GIFTA?

Den gifta industriarbeterskan har uppenbarligen en mycket hård front att stå emot. Till och med en stor del av de ogifta förkämparna för likalöneprincipen lämnar henne i sticket: Det är en olycka att man och hustru arbeta i fabriken. Hustrun får på det sättet en dubbel arbetsbörda. Hon måste sköta sitt hem sedan hon först gjort fullt dagsverke i fabriken. — Sedan en kvinna blivit gift är naturligtvis hennes plats i hemmet och ingen annanstans. — I dessa arbetslöshetstider är det skamligt av de gifta kvinnorna, att stanna kvar i fabriker — Gift kvinnas arbete utom hemmet är till ovärderlig skada för barnen och samhället.

De gifta kvinnorna, vilka i en mycket stor utsträckning återfinnas bland dagens brevskriverskor anse i flera fall att en hel del av invändningarna mot deras förekomst i fabriker kunna vara riktiga. Fram-

förallt har ungdomsarbetslösheten gjort dem betänksamma. Men deras egna hems ställning är verkligen så

Sy Edra kläder själv!

Därigenom kan Ni få ett dyrbart klädkonto att gå ned, utan att Ni därför behöver sänka Edra anspråk på elegans och kvalitet. Genom att inbespara sylönerna, kan Ni tvärtom kosta på Eder bättre material. För snittet och elegansen ansvarar ULLSTEIN.

Välj ett ULLSTEIN-mönster hos MEETHS, som har tusentals modeller i klänningar, kappor m. m. att välja på. Ett ULLSTEIN-mönster, med fullständiga anvisningar hur Ni skall klippa till och sy, kostar endast pr styck 95 öre.

Nya journaler för de välkända Ullstein- och Vogue-mönstren finns till påseende, utan köptvång, hos Meeths mönsteravdelning, 1 tr.

MEETHS

Arbetarna äro genom sin ömtåliga ställning i ekonomiskt och annat hänseende mer utsatta för alkoholens skadeverkningar än andra, ha följaktligen den största nyttan av absolut nykterhet. N. O. V. är arbetarnas nykterhetsorganisation.

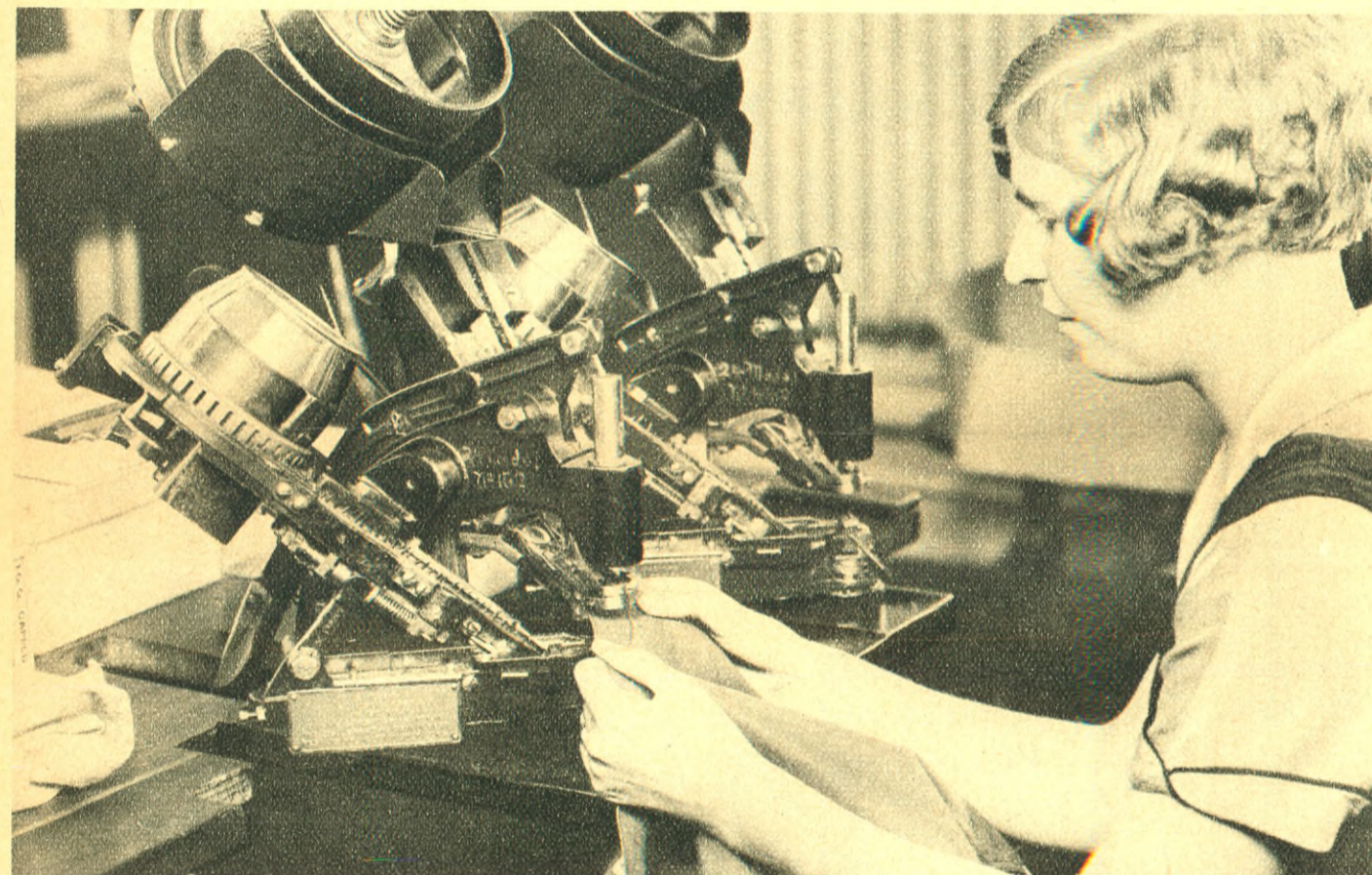

HON BETJANAR DEN STORA ALLMÄNHETEN, men hon står ensam med sina intressefrågor, om hon icke är fackligt organiserad i Kontors- och Handelsanställdas förening i Stockholm.

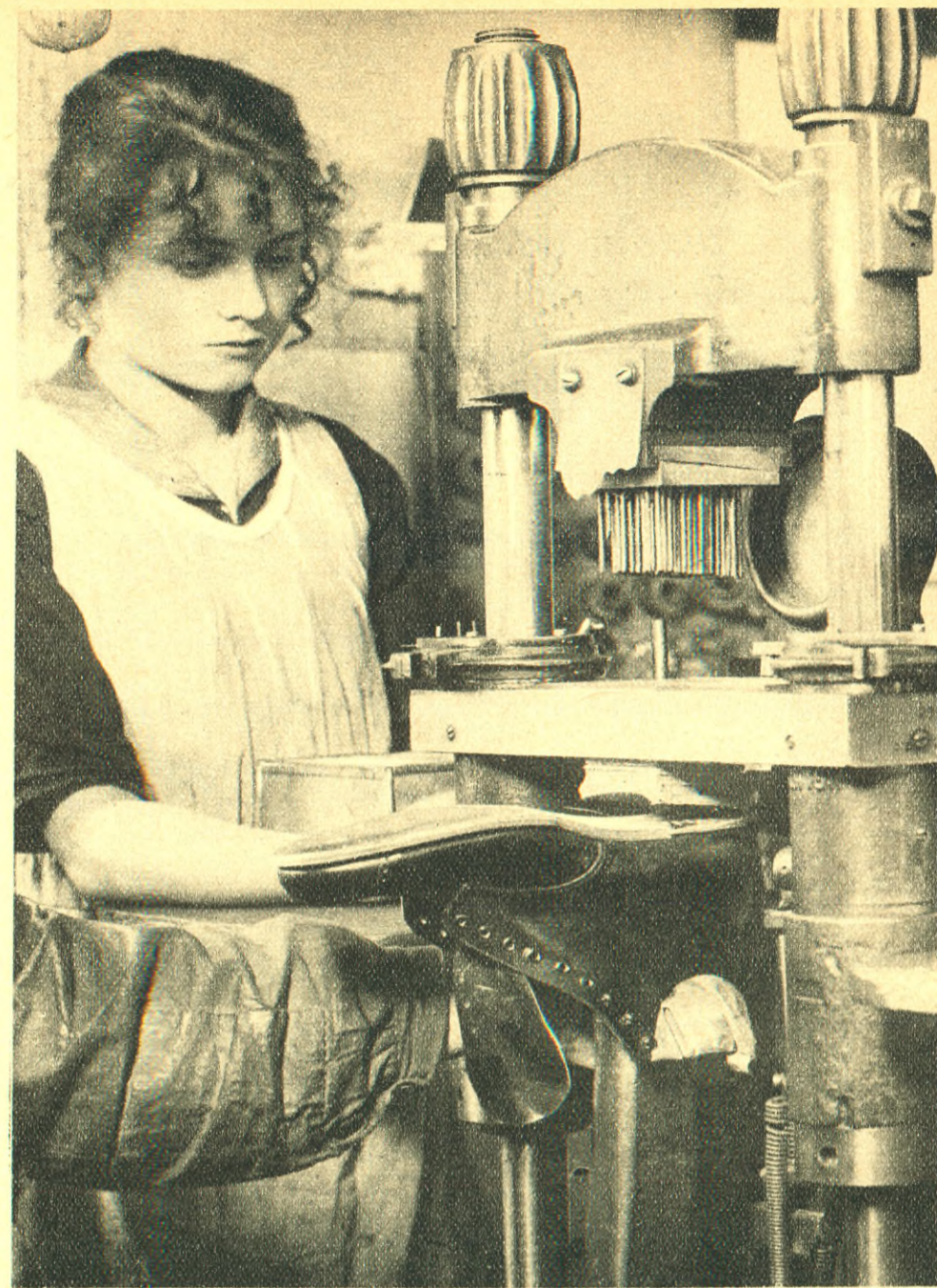
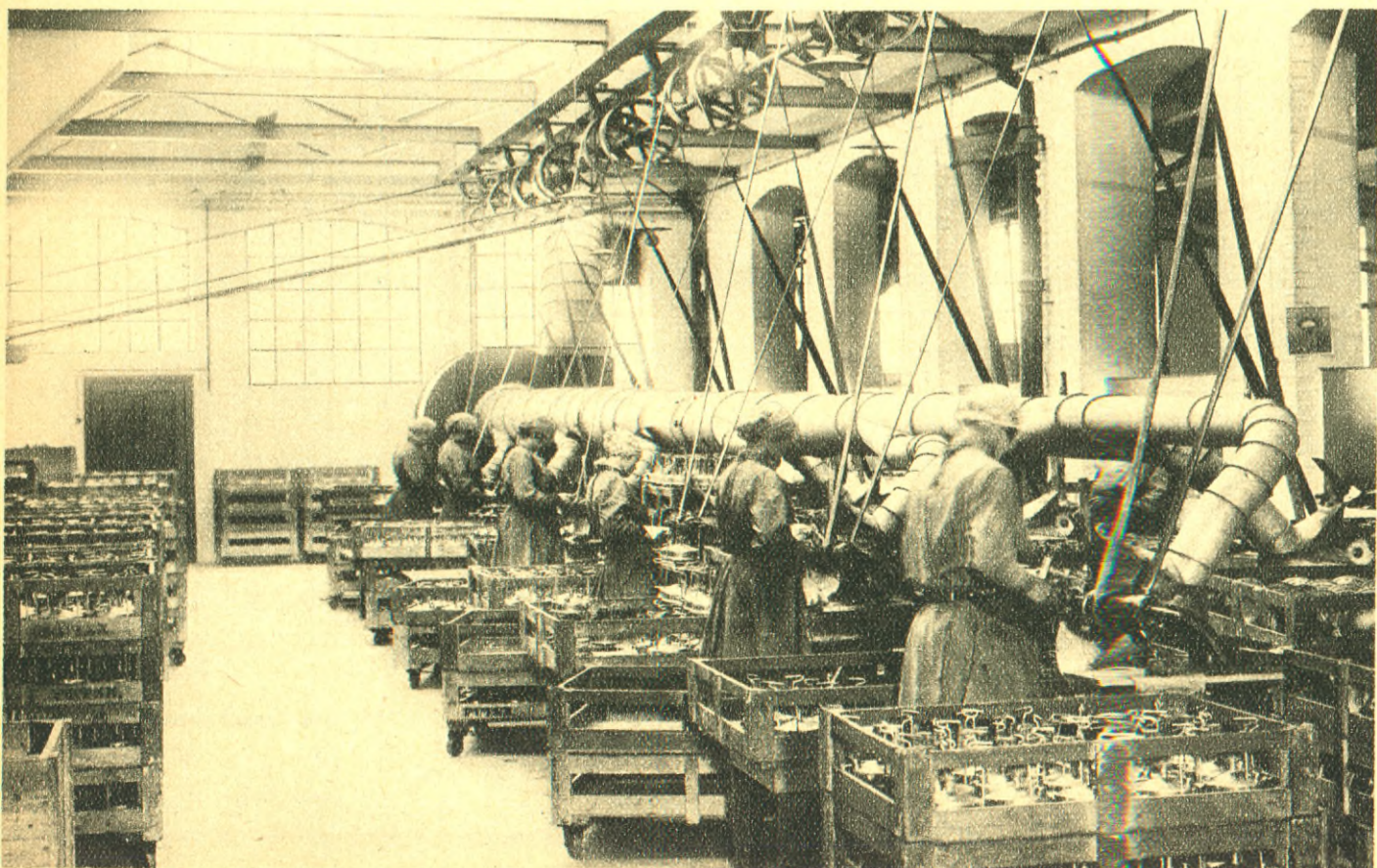
Enigt uppträdande ger trygghet och större utbyte för arbetet. Adressen är: Barnhusgatan 12, 2 tr., Stockholm. Telefon: 120 51.

DEN STÖRSTA KVINNOSKARAN inom L. O. uppvisar Svenska Beklädnadsindustriarbetarförbundet, som omfattar inemot 3,000 manliga medlemmar och 11,000 kvinnliga. Den senare siffran är än mer märklig som den så sent som år 1916 endast var 500. Särskilt under de senaste tio åren har den allt mer utvecklade konfektionsbranschen, som i sig upptagit större delen av de förr svårorganiserade hemsömmerskorna, blivit ett framgångsrikt fält för den fackliga rörelsen, vilket

resultatet i att arbetslösheten här på vissa håll ökat med hela femtio procent och i övrigt genomgående förbättrats. Inom förbundet gälla avtal för beställningskrädderi, herr-, dam- och linnekonfektion, dam-, kravatt- och mössömnad, regn- och barnkläder samt någon trikåttillverkning. Den efter tid givna veckolönen i beställningsbranschen är kr. 48:10. Timlönen i möss- och herrkonfektionen 84 öre, linnesömnad 76 öre. Avtalsenligt skulle ackorden ligga 5 proc. över timlönen, men torde i realiteten vara något högre och medverka till en veckolön på mellan kr. 40 och 50.

Ungefär mellan 8 och 9 procent av medlemsantalet drabbas årligen av arbetslöshet. Förbundet anslår varje år 1,500 kronor till stipendier för studier vid Brunnsviksskolorna. — Konfektionssömmerskan syr i 60 dussin knappar i timmen. Bilden härövan.

AV LANDETS CIRKA TIO TUSEN SKOARBETARE äro över 40 proc. kvinnor och minderåriga, 95 proc. av yrkesgruppen är ansluten till Svenska Sko- och Läderindustriarbetarförbundet. — Kvinnorna i lika stor utsträckning som männen fast de förhålla sig mindre aktiva i föreningsarbetet. Att den stora anslutningen är så allmän och inte möjlig att just ytterligare öka beror på käreans förtroende för fackföreningsrörelsen som sådan, men även i någon mån på att förbundet i stort sett kunnat hävda medlemmarnas intressen. Inom skoindustrin förekommer mest akord, av tidlöner inte ens tio proc. En skofabrik med allsidig tillverkning har flera tusen olika akordpriser — ett för varje särskilt tempo. Minsta ändring av en modell föranleder oftast justering av akordpriserna hela vägen igenom, åtminstone ifråga om tillskärning och nådning. Arbetsstillgången inom industrin har under flera år varit synnerligen dålig till följd av dels det allmänna läget och dels att industrin är för stor i förhållande till landets behov. För de kvinnliga arbetarna ställer det sig dock avsevärt bättre i detta avseende än för de manliga eftersom de — med undantag för Stockholm — i allmänhet vid giftermål lämna fabriken. Därtill kommer att i en sådan gren som nåtlingen, hopsyningen av ovanlädret, användes utslutande kvinnor. För att bli skicklig i detta erfordras en ganska lång utbildningstid, men i gengäld kan en nåtlerska nästan alltid påräkna arbete med relativt god förtjänst — i Örebro t. ex. ungefär 50 kr. i veckan. — Kvinnlig arbetskraft utnyttjas om också mera sparsamt även i andra arbeten av lättare art. På grund av den uppdrivna arbetsintensiteten är emellertid allt arbete på en skofabrik synnerligen ansträngande och ju mer rationaliseringen framträder dess större fara för ytterligare fysisk påfrestning. Minimilönen växlar mellan 23 öre i timmen; som utgår till fjorton-, femton- och sextonåringarna, och upp till 64 öre. Det finns akord, som inte ge mer än denna minimilön, men andra återigen som ligga 50—60 procent över minimilönen. Semestern är fyra dagar.

Under de senaste femton åren har det inte förekommit någon förbunds-kongress, där ej åtminstone några kvinnliga ombud varit med. — 9 spikar i varje klack på 50 dussin par skor, alltså 10,800 spikar, skall skoarbeterskan på bilden härövan varje dag plocka i maskinen.

SVENSKA METALLindustriarbetarförbundet hade den 30 november år 1930 102,750 medlemmar, varav 4,985 kvinnor. Alla sistnämnda betala halv kontingent och åtnjuta i ekonomiskt avseende motsvarande rättigheter. I övrigt äro dock förmåner och skyldigheter desamma för alla. Innevarande vinter har det lyckats förbundet, som bedriver ett med åren allt mer tilltagande bildningsarbete, att bl. a. få en kvinnlig stipendiat vid Brunnsviks folkhögskola. I Arbetarnas bildningsförbunds sommarkurser vid samma skola ha under årens lopp ett flertal kvinnliga metallarbetare deltagit i olika ämnen.

Vid förbundets senaste kongress, som består av 200 ombud, fanns ett kvinnligt ombud — den första kvinnliga representanten i denna församling. Det intresse förbundets kvinnliga medlemmar hittills visat förbundet hoppas ledningen åtminstone skall bestå, men helst stärkas och utvidgas. — I »glänsningen» vid Primus. Ett tungt och smutsigt arbete. 3 vagnar med 100 kök i varje är genomsnittlig dagsprestation. Förra års fyradagars-veckor gav glänserskan i genomsnitt inte mer än 1,500 kr. i årsinkomst. Bilden nederst till vänster.

DE FÖRENADE FÖRBUNDENS KVINNOTRUPP är fördelad på en sex, sju arbetsfält: läderfabrikationen, kemisk-tekniska industrin, tändsticksfabrikerna i Göteborg, konstsilke- och maskinfiltfabrikerna, kapsylfabrikerna, fabriken av konstgjorda blommor i Hålsingborg samt gummitfabrikerna. Dessa kvinnliga arbetares löner utgöra ungefär två tredjedelar av deras manliga kamraters. Kvinnorna i läderfabrikerna ha 56, 60 eller 71 öre i timlön alltefter de ortsgupper de tillhöra. Motsvarande löner för männen äro kr. 1:05, 0:93 eller 0:86. Vid de kemisk-tekniska fabriken (tvål, ljus, såpa, parfym) är kvinnornas timlön 68 öre och männen kr. 1:16. Akordet ligger 40 procent över timlönen. Veckoinkomsten för kvinnorna kan gå upp till mellan 40 och 50 kronor. Samma möjlighet förefinnes inom kapsylfabrikationen. Arbetet i gummitfabrikerna är mycket

tungt. Här sysselsättes emellertid ett stort antal kvinnliga arbetare. Med full arbetstid och fullgott arbete till ett pris av t. ex. 66, 72 eller 78 öre i timmen blir veckoförtjänsten här 35—40 kronor. Förfärdigandet av konstgjorda blommor karakteriseras kort och gott med att det inte är något yrke att rekommendera. Semestern är antingen fyra eller sex dagar. — I tvål-fabriken. Tvålen märkes. Bilden ovan.

EN BROKIG KOLLEKTION KVINNLIGA YRKESARBETARE inne-sluter Svenska Grov- och fabriksarbetarförbundet — 7,452 anställda vid cirka 130 olika företag och fördelade på följande industrier: Byggnads-, byggnadsämnes-, glödlamps-, gummi-, kemisk-tekniska, konserv-, porslins-, smäglas-, socker- och tändsticksindustrin, tvättinrättningar, diverse industrier och företag, bl. a. bleckvaru-, glödnäts-, knapp-, persienne-, rem- och rullgardinsfabriker.

Organiserade kvinnliga yrkesarbetare finnas endast i Stockholm. Dessa utföra huvudsakligen vid byggena förekommande rengöringsarbete och betalas enligt gällande avtal en timlön av kr. 1:16. Ibland kan nog även akordarbete förekomma, varvid förtjänsten är något högre.

Arbeterskorna inom glödlampsindustrin betalas en timlön av 57—70 öre, men kunna vid akordarbete, som förekommer i stor utsträckning, uppnå en timlön av 80—90 öre. Detta gäller fabriken i Stockholm. Vid Skandinaviska glödlampsfabriken i Nyköping äro förtjänsterna något lägre. Fyra dagars semester erhålles med full betalning. Några andra förmåner förekomma icke. Inom glödlampsindustrin har företaget en betydande rationalisering och anskaffats nya sinnrika maskiner, vilka överflödiggjort en stor mängd arbetare. Sålunda produceras vid Elektraverks glödlamps-fabrik numera betydligt flera lampor pr år av omkring ett 100-tal arbetare än vad för ett 10-tal år sedan producerades av 5—600 arbetare.

Timlönerna för gummitfabriksarbetarna i Malmö och Hålsingborg utgå med 65 öre, men förtjänsten kan vid akordarbete springa upp till 80—90 öre.

Inom den kemisk-tekniska industrin variera timlönerna mellan 55—70 öre med 25 % högre förtjänst vid akordarbete.

Konservfabriksarbetarna i Göteborg och Lysekil betalas en timlön av 72 öre. Vid några andra mindre platser på västkusten äro timlönerna lägre, men även inom denna industri förekommer akordarbete medförande en större förtjänst.

För porslinsindustriens kvinnliga arbetare utgår i Gustavsberg och Lidköping en timlön av 50 öre samt vid Röstrand porslinsfabrik i Göteborg 54 öre. Genomsnittsförtjänsten vid det ofta förekommande akordarbetet är i Gustavsberg 65 öre. De kvinnliga arbetarna inom porslinsindustrin är sysselsatta med bl. a. formning, polering, hängling, smetning och sortering samt deltaga även i dekorationsarbetet såsom tryckeskor och måler-skor. Arbetet inom denna industri är för de kvinnliga arbetarna rätt så tungt och dammig, varför det ur hälsosynpunkt lämnar åtskilligt övrigt att önska. Semestern utgörs även här fyra dagar.

Sockerindustriens kvinnliga arbetare äro huvudsakligen anställda vid raffinaderierna, där de utföra diverse rengörings- och packningsarbete. Den avtalsenliga timlönen är i Stockholm 76 öre, i Göteborg 71 öre och vid raffinaderierna i Arlöv och Landskrona 65 öre.

För tändsticksindustriens vidkommande äro timlönerna varierande dels med hänsyn till åldern och dels med hänsyn till fabriken läge. För arbeterskor över 18 år är vid de flesta fabriken timlönen 49 öre. Inom denna industri arbetas emellertid så gott som uteslutande på akord, varvid förtjänsten kan uppgå till mellan 40—60 % öfver timlönen. Förutom 4 dagars semester äro arbetarna enligt avtal tillförsäkrade fri vård av fabriken läkare eller av denne i samråd med arbetsgivaren anvisad specialist.

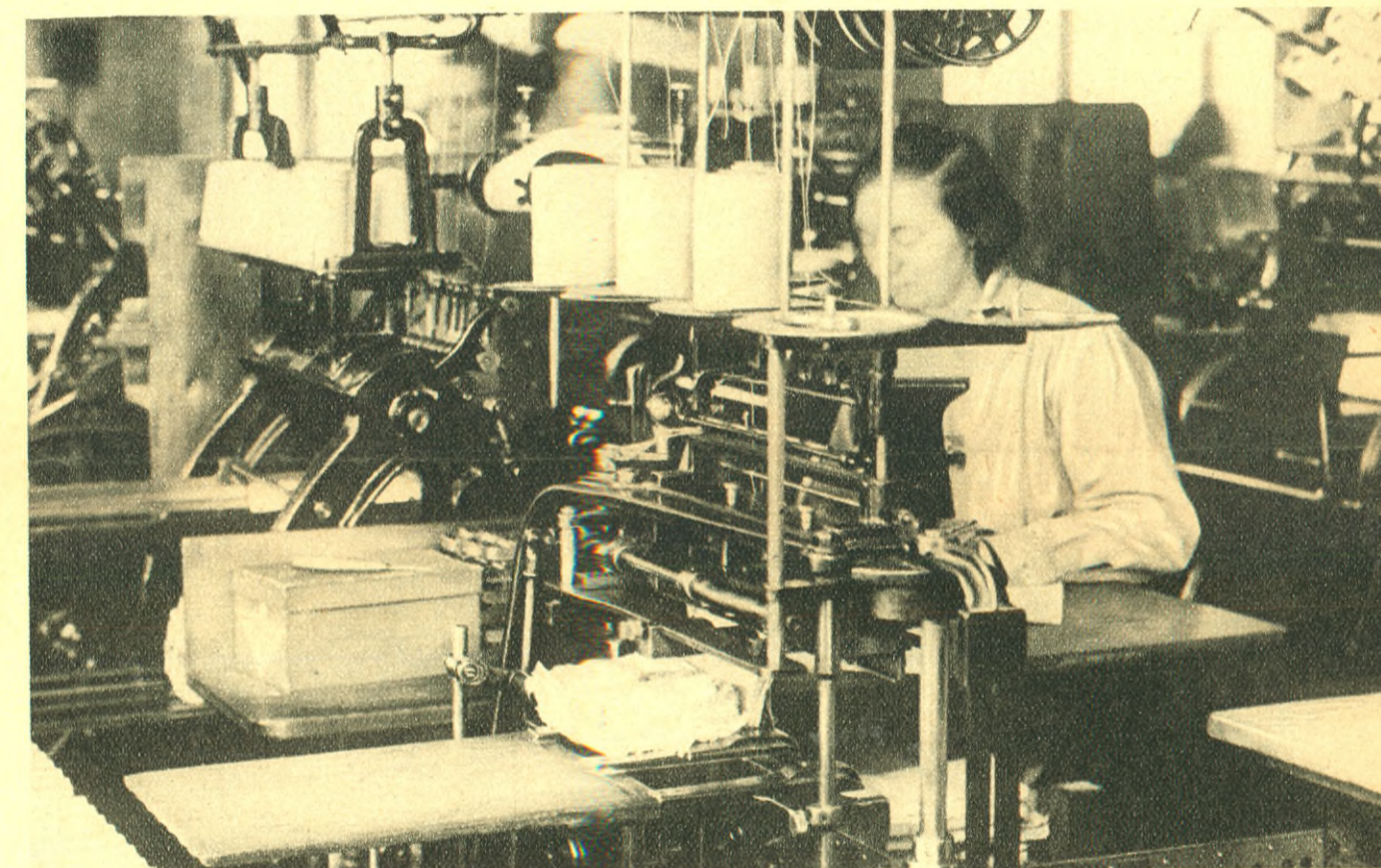
Arbeterskorna inom tvättindustrin äro anställda dels vid vanliga tvättinrättningar och dels vid kemiska tvätt- och färgerier. De äro organiserade huvudsakligen i Stockholm och Göteborg, där timlönerna variera mellan 50—90 öre. Akordarbete förekommer emellertid även här i stor utsträckning, varvid förtjänsten kan gå upp till 1:— kr. i timmen. Semestern utgår med 4—6 dagar pr år och vid vissa företag utbetalas halv lön i 6—8 veckor vid sjukdom. — I glödlampsfabriken, vars prestation kan bli 16,000 lampor om dagen. Bilden längst ner till höger.

VERKSTADSFÖRENINGEN SÖKER LAGGA SIN DÖDA HAND på tjänstemännens rörelsefrihet och förmena denna kår rätten att fackligt organisera sig.

Kontorister, värna Eder rätt! Sök medlemskap i Kontors- och Handelsanställdas förening i Stockholm. Adress: Barnhusgatan 12, 2 tr., Stockholm. Telefon: 120 51.

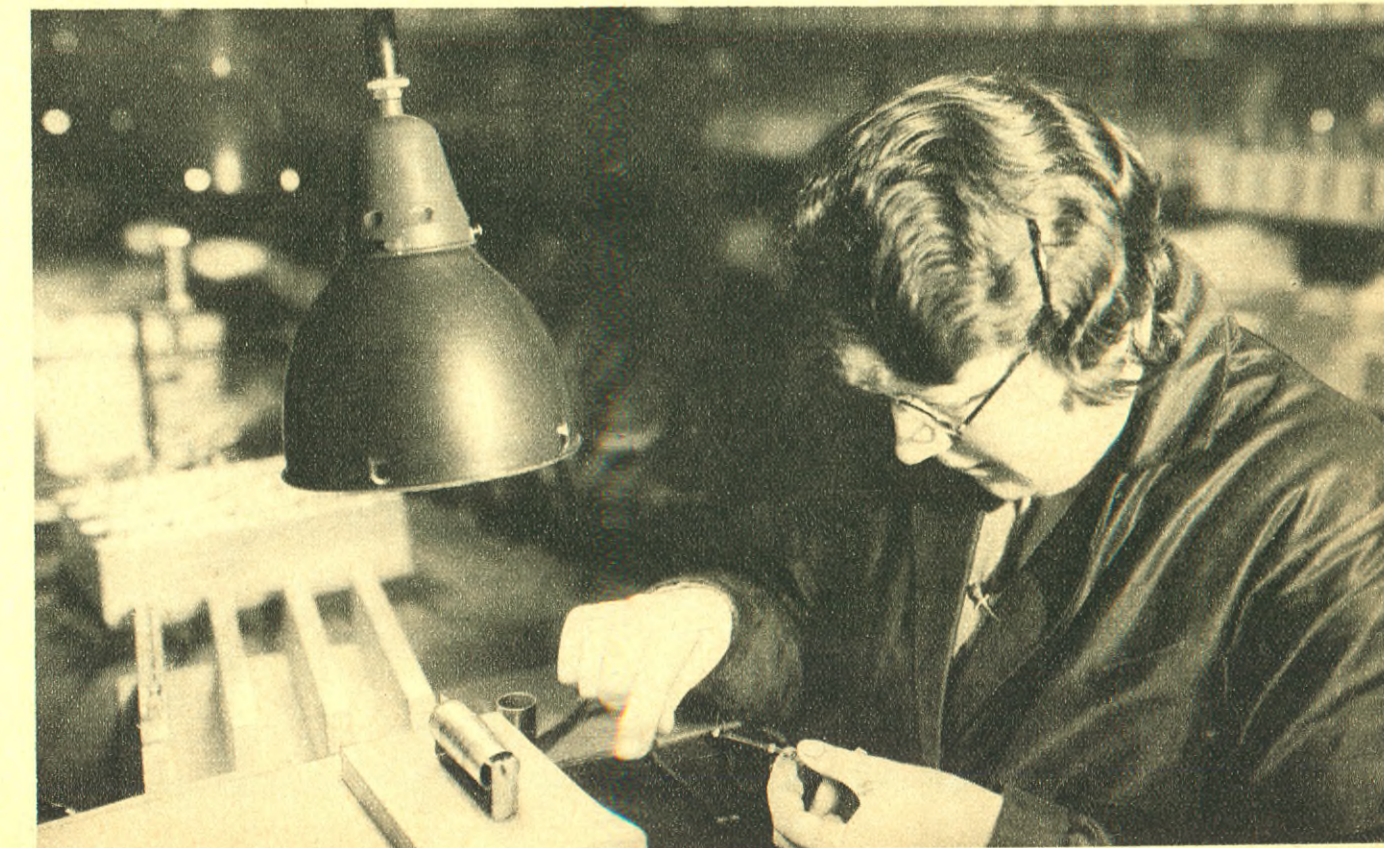

I BOKBINDERIERNA har produktionens utveckling och framförallt rationaliseringen medfört en ökning av i facket arbetande kvinnor. Deras manliga kamrater äro medvetna om de stora orättfärdigheter, som rätt och alljämt förekomma vid utnyttjandet av de kvinnliga arbetarna och uttala en önskan om en rättvisare ordning. Då lönen till de kvinnliga yrkesutövarna uppgår till 60 procent av den manliga lönen, verkar den ökade förekomsten av

kvinnlig arbetskraft löne- och pressande för kåren i sin helhet. Därför ställes principiellt kravet lika lön för lika arbete. En avgränsning av det manliga och kvinnliga arbetet blir vanskligt på grund av den tekniska utvecklingen, men det anses dock böra fasthållas vid att det arbete, som tidigare utförts av manliga arbetare, fortfarande skall utföras av män för att undvika sänkning av lönenivån och arbetslöshet. Proportionerna mellan manlig och kvinnlig arbetskraft i bokbinderierna framgår av Svenska Bokbinderiarbetarförbundets medlemsiffror: 1,705 män och 3,657 kvinnor. Arbetslösheten är också procentuellt mindre bland de senare.

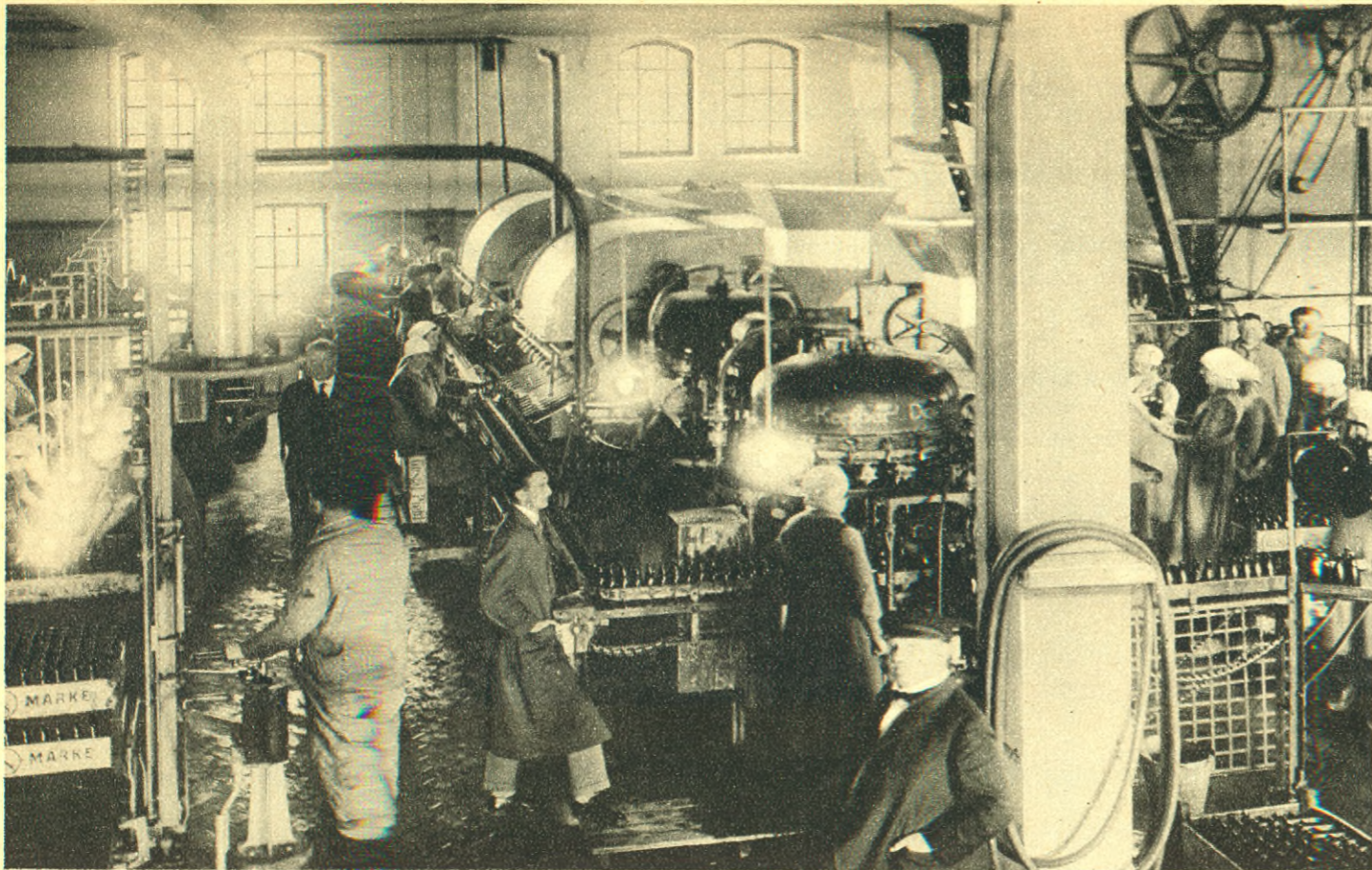
Under de första tre yrkesåren äro minimilönerna för manlig och kvinnlig arbetskraft lika, men härefter växla de för kvinnorna mellan 53 och 81 öre per timma samt för män mellan 57 och 120. Arbetsstillgången har under det senaste året varit god, men väntas bli så mycket sämre under det innevarande. Semestern är sex dagar. Förbundet har en stark tuberkulosfond och flera platsförmedlingsbyråer. — Ovan: Häftningsmaskin.

I Svenska landsorganisationens kvinnoarmé

År 1899 den 1/7 inalles 26 kvinnor i 16 förbund.

Å 1930 den 1/1 50,998 i 36 förbund.

BRYGGERIARBETERSKORNA ha sedan många år varit mönstergivande för kvinnornas deltagande i den fackliga rörelsen. Hundraprocentigt organiserade i Svenska bryggeriindustriarbetarförbundet omfattar deras medlemskara 1,399 vid sidan om förbundets 4,000 män. Resultatet av detta solidariska uppträdande är relativt goda löner.

ETT STOLT JUBILEUM förestår i Bryggeriindustriarbetarförbundets avdelning 19. Denna förbundets prydnad, som f. n. består av 462 yrkesutöverskor i Stockholm, firar nämligen i sommar trettioårsdagen av sin tillkomst. Här välsignar man maskinerna, som medverkat till att de kvinnliga bryggeriarbetarna ej längre behöva bära så tungt som förr var fallet. De lokala förhållandena ha även samtidigt blivit förbättrade, bl. a.

har den besvärliga ångan stängts inne i sköljmaskinerna. För kvinnorna, vilka sysselsätts vid buteljavsnyning och tappningen, utgår ackorden med kr. 2:62 på tusen buteljer, motsvarande en timlön av kr. 1:19. Männen timlön är kr. 1:40. Under sommartiden kan veckoförtjänsten bli 50—55 kronor och under vintern 38—40 kronor. Det smärre antal arbeterskor, som syssla med rengöringsarbete kring maskinerna erhålla en timpenning på 47 öre. Vattenfabrikernas personal är över lag något lägre betald.

I tider som dessa, då arbetslöshet är rådande inom andra industrier, återverkar detta inskränkande på ölkonsumtionen så pass att även bryggeriernas personal drabbas av minskad arbetstillgång — och då främst bryggeriarbeterskorna. — 35,000 buteljer sköljas och tappas på av varje lag på 19 arbeterskor.

De nya kamraterna

AV

Inom den moderna fackföreningsrörelsen råder inte mer än en mening om att den kvinnliga arbetskraften skall värderas som all annan arbetskraft, alltså likställas med den manliga. Denna rörelse har således sedan lång tid hävdlat kravet på lika lön för lika arbete oavsett arbetsutövarens kön, vilket bland annat kom till uttryck i fackföreningsinternationalens kongressbeslut år 1927. Men å andra sidan får inte förglömmas att fackföreningsrörelsen inte är ensamt bestämmande rörande sådana förhållanden även om man på sina håll i den politiska agitationens tjänst försöker göra gällande att fackföreningarna utöva ett monopolistiskt inflytande över lönebestämmelserna. Därest ett sådant påstående varit riktigt, kan man vara övertygad om att fackföreningarna skulle dikterat samma lönevillkor för män och kvinnor i samma arbete.

Nu är det ju emellertid på det viset att arbetsgivarna genom sina organisationer utöva ett lika stort inflytande på lönefrågorna och arbetsgivarna äro inte hågade att gå in för principen om lika lön för lika arbete. Man bör heller inte bortse ifrån att en starkt bidragande orsak till att det kvinnliga industriarbetet och i ännu högre grad annat kvinnoarbete värdesättes på annat sätt, är att söka i kvinnornas rätt anmärkningsvärda oförmåga att organisera sig. Man kan inte gärna påstå ens att de svenska industriarbeterskorna ha nått särdeles långt ifrån om facklig organisation, trots att fackföreningsrörelsen i vårt land numera utgör en av de mest betydelsefulla i världen.

Den 31 december 1929 ägde de till den svenska landsorganisationen avslutna 36 fackförbunden inalles 50,998 kvinnliga medlemmar men inte mindre än 457,109 manliga. Kvinnorna utgjorde således endast omkring 9 procent av hela L. O. De kvinnliga medlemmarnas antal har visserligen ökat ganska kraftigt under de senaste fem åren, men ännu finnes det helt visst stora skaror arbeterskor utanför organisationerna.

Vissa kvinnliga arbetsområden sakna praktiskt taget organisationer som t. ex. det husliga arbetet, hemarbetsindustrin, handeln och lantbruket, där förresten även de manliga arbetarna äro dåligt organiserade. En approximativ beräkning har givit vid handen att det skulle sysselsättas 150,000 kvinnor inom fabriksindustrin och med denna jämställda arbetsområdena.

Den låga procenten av kvinnliga medlemmar inom den svenska landsorganisationen är så mycket mer anmärkningsvärd, som motsvarande procenttal i andra länder, där fackföreningsrörelsen inte har samma numerära styrka som den svenska i proportion till organiserbara arbetare, är mycket större. I den danska landsorganisationen t. ex. utgör sålunda kvinnorna 25,3 procent av hela medlemsstocken. Där har man ju emellertid ett särskilt kvinnligt fackförbund, som omfattar olika slag av kvinnliga yrkesutövare, vilket vi tidigare haft motsvarighet till i Kvinnornas fackförbund, men som vi inte önska återupprepa, alldenstund vi anse att manliga och kvinnliga arbetare böra samlas inom gemensamma organisationer. Av medlemmarna inom L. O. i det lilla Lettland äro 24,2 procent kvinnor; i Tyskland 22,2 procent; i Tjeckoslovakiet 21,5 procent. Internationalen räknade året 1928—1929 1,822,633 kvinnor. Hela medlemsantalet var 12,302,556. Situationen i Sverige kan förklaras därmed att vårt lands kvinnor i allmänhet, även inom de industriella yrkena, inte ha något större sinne för organisation.

Nu äro de svenska arbeterskorna dock inte samma hållning som för femton, tjugo år sedan, då de inte endast förhöllo sig likgiltiga utan även hyste rätt starka fördomar mot fackföreningsrörelsen. Blygsamhet torde också tidigare ha spelat en viss roll. Man kände sig helt enkelt bortkommen i organisationen, vare sig manstons mestadels åtminstone på sammanträdena utgjorde flertalet och framförallt dominerade i överläggningarna.

Jag är för min del inte blind för det förhållandet, att det bland de svenska manliga arbetarna saknas en utpräglad och vida utbredd känsla för att man skall betrakta kvinnorna som jämställda i föreningslivet. Man har kanske ingen direkt motvilja mot att få kvinnorna med i styrelserna och i det praktiska organisationsarbetet, men eftersom inte kvinnorna själva göra sig gällande, lägger man inte större vikt vid att engagera dem. Man går ut ifrån den i och för sig riktiga uppfattningen att de mest dugande skolas i anspråk, och eftersom det synes som om de kvalificerade krafterna äro ojämförligt rikligare bland männen än bland kvinnorna, blir urvalet ganska självklart främst inriktat på männen skara. Det har också förvånat mig mycket att man inte i vårt land såsom är fallet i Tyskland, kan finna unga kvinnor — fastän de ofta obestriddligen äga stor kompetens — med bland de mera verksamma inom fackföreningarna. Det är naturligtvis där man har att söka frågans kärna. Ty om unga, kunniga, kända och modiga kvinnor ville ställa sig i bräsch så skulle de säkerligen omkring sig samla sina medsystrar. Jag vill inte underskatta de insatser som göras av medelålders eller äldre kvinnor, som f. n. spela en mer eller mindre ledande roll inom arbetarrörelsen, men jag tror inte att de i allmänhet äga förmåga att samla de yngre. Det kan nog t. o. m. hända att dessa äldre kvinnor i likhet med vad som sker bland äldre arbetare, inte gärna se att

LIKSOM INOM ANDRA INDUSTRIGRENAR har kvinnornas arbetskraft i större utsträckning än tidigare även tagits i anspråk inom livsmedels- och njutningsmedelsindustrin. Detta gäller företrädesvis vid choklad- och karamellfabrikerna, margarin- och spisbrödsfabrikerna. Även till en del inom finbagerierna och charkuterifabrikerna. På de sistnämnda arbetsplatserna dock av mindre omfattning, ty arbetets art där lämpar sig mindre för kvinnor.

Cirka 6,000 kvinnor från dessa industrier äro organiserade i Sv. Livsmedelsarbetareförbundet (över 3,000 komma enbart från choklad- och karamellfabrikerna). Denna relativt höga medlemsiffra utvisar att kvinnorna liksom männen insett betydelsen av den fackliga organisationen.

Förbundet har på allt sätt strävat efter att förbättra de avslutna kvinnornas arbets- och lönevillkor, åstadkommandet av så lång årlig semester som möjligt, bättre hygien, ändamålsenliga mat- och omklädningsrum m. m. Förbundet har härutinnan letts av den uppfattningen, att allt detta är nödvändigt för industrien själv samt för det kommande släktet. Ty det är ändå så att många av dessa kvinnor, som i unga år arbeta inom industrin, skola bli det kommande släktets mödrar och det är därför en samhällets angelägenhet, att dessa icke kroppsligen bli förstörda genom för tungt arbete i osunda lokaler.

Liksom för den fackliga rörelsen i sin helhet är det alltså en av uppgifterna för det Sv. livsmedelsarbetareförbundet att bevaka arbetarkvinnornas såväl sociala som ekonomiska intressen. — Pralintillverkningen i chokladfabriken. Bilden till vänster.

Sigfrid Hansson

Yngre krafter börja göra sig gällande och »spela upp sig». Men det borde inte de yngre bry sig om, särskilt inte i vår tid, då ungdomen över huvud taget är självmedveten och tämligen respektlös med förresten.

Jag ser trots allt med en viss förtröstan på de manliga och kvinnliga arbetarnas ställning till varandra, då jag tänker på våra socialdemokratiska ungdomsklubbar. Där odlas helt visst ett kamratskap, som är ägnat att skänka de unga arbeterskorna den självförtroende, som erfordras. Även hoppas jag att Arbetarnas bildningsförbund skall kunna göra en god insats här. Men det är egendomligt att man alltjämt inom kvinnovärlden i arbetarrörelsen envisas med att A. B. F. skall anordna särskilda kvinnokurser vid sidan om de allmänna kurserna, vilka ju äro öppna för både män och kvinnor. Det har aldrig tilltalat mig och jag hoppas att vi snart skola komma ifrån en sådan ordning, som — bortsett från vissa personliga intressen — endast kan ha sin förklaring i vanföreställningar och fördomar, vilka vi vid det här laget borde ha gjort oss kvitt.

På mina fjortondagskurser i fackföreningskunskap på Brunnsvik har jag då och då haft kvinnliga deltagare. De ha vid kursens början som de manliga eleverna haft att besvara ett frågeformulär och skriva en uppsats i ett visst ämne. Jag måste säga utan att vilja ställa mig in hos kvinnorna att de på ett par undantag när faktiskt klarat sina uppgifter i genomsnitt bättre än sina manliga kamrater. Det har tydligen berott på det faktum att kvinnorna i allmänhet äro mera ambitiösa än männen. Men dessa kvinnliga kursdeltagare ha också obestriddligen lagt i dagen ett mycket större allvar med hänsyn till sitt intresse för fackföreningsrörelsen än de unga männen låtit komma till synes. Under själva kursen, när vi under den muntliga diskussionens form behandlat de på schemat uppställda frågorna, har det däremot varit omöjligt att förmå dem att säga sin mening. De ha suttit där som blyga skolflickor. Har man dock väl en gång lyckats provocera dem till att yttra sig, så ha de i regel sagt vad de ha tänkt och haft på hjärtat och det på ett mycket bättre sätt både formellt och logiskt än vad många av männen lyckats prestera.

Konsekvenserna av en eventuell lösning av lika-lönefrågan kunna ju i vissa fall bli att kvinnorna utestängas från hittills även för dem öppna yrkesområden, eftersom vissa arbetsuppgifter ofrånkomligen kräva manliga egenskaper, i vilka fall arbetsgivarna naturligtvis främst se efter denna mest effektiva arbetskraft, när den inte längre är dyrare. Vid ackordsarbete skulle dylika speciella kvalifikationer kunna tyckas vara av underordnad betydelse men även i ett sådant arbete variera prestationerna. Att de kvinnliga arbetarna i en sådan utsträckning som framgår av Tidevarvets enquête bland dem reservera sig mot lika-löneprincipen beror väl antagligen på att en instinkt säger dem, att de motas bort från arbetsplatserna om denna princip vinner allmän tillämpning.

Tillräcklig erfarenhet om lika-löneprincipens tillämpning ha vi ju icke och det är därför riskabelt att inlåta sig på ett uttalande om de sannolika verkningarna.

I detta sammanhang kommer man lätt in på frågan om den skyddslagstiftning, som man har ansett vara nödvändig beträffande kvinnoarbetet. Nattarbetslagen är väl den som för närvarande spelar den största rollen härvidlag. För min del är jag på det klara med att en speciell skyddslagstiftning för kvinnor liksom för minderårig arbetskraft har sitt berättigande, men å andra sidan förhåller det sig också så att utvecklingen i viss mån förändrat situationen. I Sociala rådet inom Socialstyrelsen har man nyligen behandlat frågan om en uppmjukning av nattarbetslagen. Jag har där förenat mig med dem som anse, att man bör vara mån om att tillse att denna lagstiftning anpassas efter utvecklingen på det arbetshygieniska området i syfte att undanröja onödiga hinder för kvinnornas förvärvsarbete. Jag har fått ett starkt intryck av att i samma mån som de arbetshygieniska kraven tillgodoses, vilket obestriddligen sker inom de modernare företagen, borde modifieringar ifråga om förbud mot kvinnligt nattarbete kunna vidtagas. Nattarbetet är naturligtvis icke för sig icke önskvärdt och kan vara skadligt, men detta gäller, såvitt jag kan förstå, både med avseende på den manliga som den kvinnliga arbetskraften. Nu lär man emellertid icke kunna komma ifrån nattarbetet inom vissa arbetsområden, och då är det ganska naturligt, att kvinnorna anse sig kunna hävda principen om likställighet så långt det icke bevisligen är till skada för dem själva.

Vid jämställandet av manlig och kvinnlig arbetskraft är även att uppmärksamma yrkesutbildningen. Tyvärr är det i de flesta fall sluppen, som avgör var man får sin utkomst. Den omständigheten skulle i viss mån regleras genom att man organiserade och rationaliserade yrkesanvisningen i anslutning till skolavslutningen och de kommunala lärlings- och yrkesskolorna.

Jag skulle vilja ge de kvinnliga arbetarna det rådet att de själva böra leva sig in i föreställningen att i arbetet och i arbetarnas föreningsliv äro de jämställda kamrater med männen och att de i den mån de ha lust och fallenhet att delta i föreningslivet skola hålla sig framme och försöka göra sig gällande. Falsk blygsamhet passar inte i vår tid och den får inte bli en hämsko på kvinnorna i deras deltagande i vårt samhällsella uppbyggnadsarbete.

I MITTEN AV 1800-TALET skrev Thomas Hood sin »Linnesång», inspirerad därtill av nöden och eländet bland Londons 35,000 sömmerskor. Men även deras yrkeskamrater i den svenska huvudstaden hade starka skäl att önska sig bort från trällden »i kristet land». Det berättas att londonsömmerskorna tvingades att arbeta trettio timmar i sträck under säsongerna, då de förnäma damerna skulle ha sina eleganta toaletter. Men hur många svenska mödrar och mormödrar kunna icke berätta detsamma. Även denna grupp lärde sig emellertid förstå sammanhållningens nytta och nödvändighet. Sakta men säkert lyfte sömmerskorna av trälldomsköket, stilla och målmedvetet arbeta de nu vidare på att höja sin levnadsstandard. De ha lärt sig att bilda och upprätthålla fackföreningar, som det naturliga värdet om detta sitt arbete. De ha lyckats lära sig själva och andra att värdesätta sömmerskans arbete. Yrkeskickslysten har icke blivit lidande därav, Stockholms eleganta damvärld är erkänt välklädd. Stockholms organiserade sömmerskor kunna se tillbaka på ett ganska gott arbete. Klädnings-, Kappkonfektions-, Linne- och Paraplysömmerskor bilda tillsammans en kraftig grupp som Svenska Beklädnadsarbetareförbundets avdelning 68, Exp. Drottninggatan 88 A 1. — I en av Nordiska Kompaniets syateljéer. Bilden till höger.

LIKALÖNEPRINCIPEN TILLÄMPAS INOM TYPOGRAFFACKET. En undantagsbestämmelse för kvinnorna beträffande nattarbetet torde emellertid till väsentlig del ha föranlett de senare årens anmärkningsvärda decimering av de kvinnliga yrkesutövarnas antal. Av Svenska typograförbundets cirka 8,700 medlemmar äro nu endast omkring 460 kvinnor.

Genomsnittslönen pr vecka för kvinnliga typografer är t. ex. på tidningstryckerier i Stockholm kr. 77: 11, i Östersund 72, i Göteborg 68, i Karlstad 59: 27 och i Halmstad 56: 45. I civiltryckerierna i Stockholm kr. 69: 92. Ackord förekommer i ytterligt liten utsträckning.

— Provet för utlärare såväl manlig som kvinnlig maskinsättare är 6,500 typer korrigerad sats per timme.

ETT TYPISKT OFFER FÖR RATIONALISERINGEN är tobaksarbetarkären. År 1919 uppgick Tobaksmonopolets arbetare till fem tusen. Nu är motsvarande siffra ungefär 2,800. Den över hela världen på bekostnad av cigarrer, vars framställning kräver mera arbetskraft, ökade konsumtionen av cigarrer, vilka återigen erfordra ringa mänsklig arbetskraft, har givetvis inverkat härvidlag. Men främst är det de nya maskinerna, som konkurrerat ut arbetarna från fabriken och försatt dem i en mycket svår situation, alldenstund de aldrig lärt något annat yrke. De ha således fått gå länge, innan de vunnit insteg på ett nytt verksamhetsområde. Med tillägg av de s. k. tobakspengarna utgör timlönen för kvinnlig arbetare mellan 17 och 22 år 59 öre, efter 22 år 84 öre. Ackordslönen är i genomsnitt 95 öre. Kr. 750 i årlig pension vid 57 års ålder.

Alla arbetare utom de arbetande förmännen äro anslutna till Svenska Tobaksindustriarbetarförbundet. Dess kvinnliga medlemsantal är 2,065. — 1,200 cigarettthylsor i minuten, 105,000 om dagen. Kamraten vid packningsmaskinen expedierar 580,000 cigarettor.

INOM DAMHATTBRANSCHEN, som sysselsätter det största antalet medlemmar i Sv. Hatt- och pälsindustriarbetarförbundet, var senaste fält-säsongen synnerligen dålig för flera fabriker. Det rådande modet kräver icke samma omständliga och tidsödande bearbetning av materialet som tidigare. Det mesta av arbetet utföres på fabrikenas handsyningsavdelningar under det att hattmakarnas befattning med hattarna blivit allt mindre. Hur stråsäsongen kommer att förlöpa är ännu för tidigt att draga några bestämda slutsatser om. Säsongen i höstas började under goda auspicer, men det är ganska troligt att den allmänna krisstämningen inom affärsvärlden kommer att ha ett mindre gott inflytande även på denna fabrikation. F. n. ha fabrikenas icke behov av den tillgängliga arbetskraften. De arbetslösa antal är ganska stort och de anställda sysselsätts icke i full arbetstid.

Inom pälsbranschen äro arbetsförhållandena sämre än någonsin. I många företag koncentreras arbetet

DENNA VACKRA BILD är tagen å Norra Begravningsplatsen, där ett par av våra unga medlemmar ansa om kullarna till ett par gravar. Vilka som under dessa kullar sova den eviga sömnen är oss icke bekant och måhända är det heller icke känt av dem som ansa kullarna, då några namn icke finnas angivna, men hur som helst med detta, arbeterskorna pyssla om alla gravkullar på samma ansvarsfulla sätt som om de vore de dödas nära anförvanter.

Att i sommarens sol och värme få vistas ute och utföra sitt arbete i det fria är säkerligen, i motsats till vad förhållandet är för alla de kvinnor som få vistas i kvava och instängda fabrikslokaler, en tillfredsställelse som bidrager till att våra medlemmar varsamt och kärleksfullt utföra sitt arbete bland de tusentals vilorum som finnas på kyrkogården, förklarar Svenska kommunalarbetarförbundets förtröendeman.

Dessa trädgårdsarbetare ha i Stockholm 90 öre i timmen, i Göteborg 87 och i Lund 72. I förbundets kvinnliga medlemslista 2,422 ingå även skol- och spårvägsstäderskor, tvätterskor, baderskor, biträden och ekonomipersonal vid anstalter. I Göteborg t. ex. ha baderskorna 1 kr. i timmen, skolstäderskorna 3:45 pr dag med extra tillägg för fönstervättning, i Malmö ha sjukhusbiträdena 720 kr. pr år med tre ålderstillägg, kost och husrum.

I modeateljén.

numera till en kort säsong till vilken inga förarbeten äro gjorda. Under denna tid hetsas arbetarna till det yttersta och overtidsarbete förekommer i största utsträckning. Då beställningssäsongen är slut är arbetet slut eller minimalt. Skinnlager att bearbeta saknas, av ekonomiska skäl, eller av försiktighet. Och även om varor skulle finnas, tar den för svensk företagsamhet utmärkande betänksamheten eller ledningens bristande branschkännedom sig uttryck i ett resignerat avvaktande av vad som skall bli modernt nästa säsong. Under tiden få arbetarna gå utan arbete eller arbeta förkortad tid. Och importen pågår. Planmässig och kontinuerligt bedriven tillverkning förekommer endast på sina håll. De företag, som numera uttaga 48 arbetstimmar pr vecka, äro lätt räknade och över hela landet är arbetstid om 36, 30 eller 24 timmar snart mer vanlig än full arbetsvecka. Och då en tidlös, som redan vid 48 timmars arbete pr vecka icke är överdrivet stor, reduceras till hälften, kan man gott förstå hur pälsbranschen arbetare har det.

Ingen kan reda sig på sin inkomst såvida icke andra tillgångar eller möjligheter till annan inkomst finnes. De kvinnliga arbetarna ge sig om somrarna ut som servitriser på båtar och friluftsfestrestauranger.

Modister och stråhattssömmerskor i Stockholm ha 1 kr. i timmen. Ackordet är 30 öre över timpenningen. I Malmö vid herrhattsfabriken en garanterad veckolön på 38 kr. Vid herrhattsfabriken i Karlskrona och Falköping är timpenningen 50 öre. I mössfabrikationen är tidlönen 90 öre. Förbundet omfattar 1,896 medlemmar, däraf 775 kvinnor.

ARBETERSKORNA I AMMUNITIONSFABRIKERNAS laboratorier ha alltjämt ett riskfyllt arbete, fast det under de senaste åren vidtagits skärpta skyddsåtgärder. Inne i lokalerna får bl. a. icke finnas mer än ett visst kvantum av den farliga varan. Fabrikenas övriga kvinnliga personal utför däremot endast vanligt metallarbete. Dessa arbeterskor äro organiserade i Försvarsverkens Civila Personals Förbund, bland vars 1300—1400 kvinnliga medlemmar även inräknas sömmerskorna vid statens beklädnadsverkstäder.

I FÖRHÅLLANDE TILL SAMTLIGA ANSTÄLLDA arbetare inom pappersindustrin är antalet kvinnliga arbetare inom denna industri relativt ringa.

Man utgår här från den uppfattningen, att kvinnorna icke skola deltaga i det tunga förvärsarbetet inom industrien. Det är i anledning därav i regel endast vid fäpappersbruken som kvinnliga arbetare ha sysselsättning. Dessa äro i huvudsak sysselsatta med papperssortering och dylikt. Kravet på yrkesskicklighet är

I det rationaliserade köket.

synnerligen stort. Arbetet utföres i ekonomiskt läge. I synnerhet vid finregel på ackord. Arbeterskorna ha pappersbruken äro arbetsgivarna i med organisationens hjälp lyckats få stor grad beroende av den kvinnliga sina ackordspris avpassade på ett närliggande tillfredsställande sätt. varit gängse sed att arbetsgivare fått

Det största bekymret för de kvinnliga arbetarna och deras organisation till de kvinnliga arbetarna även för är den omständigheten, att de i de flesta fall icke kunna beredas jämn Numera förekommer detta dock en-sysselsättning utan erhålla — beroendast i undantagsfall.

De på fabrikenas beställningsorder 'Arbetarna inom pappersindustrin av olika slags papper — i många fall äro anslutna till Sv. Pappersindustri-endast arbete några få skift i veckan, arbetareförbundet, som f. n. räknar vilket naturligtvis försätter de kvinnliga arbetarna i ett bekvämsamt eller ca 4 %; äro kvinnor.

Genomsnittliga årslöner för kvinnliga industriarbetare år 1928.

(Enl. Socialstyrelsens statistik)

Högsta medellöner	
Tidningsstryckerier	2,508
Spisbrödsbagerier	2,414
Bryggerier	2,175
Mjukbrödsbagerier	2,163
Boktryckerier	2,079
Brännerier och destilleringsverk	2,075
Mekaniska verkstäder	2,068
Tobaksfabriker	2,044

Lägsta medellöner	
Grovpappersbruk	1,244
Kakel, lergodsfabrik	1,253
Linne-, hamp- och juteindustri	1,340
Bomullsindustri	1,365
Finpappersbruk	1,370
Råsockersbruk	1,372

Från år 1913 till år 1928 ha årslöner för vuxna manliga arbetare stigit med 117 procent medan kvinnornas inkomst under motsvarande tid ökat med ej mindre än 148 procent.

För de kvinnliga arbetarna har stegringen av den faktiska årsförtjänsten under perioden 1913—1928 ej endast i genomsnitt varit större än för männen, utan även varierat mera inom de särskilda industrigrupperna. Sålunda påträffas, omedvetligt höga stegringstal för arbeterskorna inom metallmanufaktur (index 313), mekaniska verkstäder (309), handel och varulager (307), färg-, olje- och parfymfabriker (291), träindustri (287), skrädderier och sömnadsfabriker (281) samt bagerier (270). Därmed ha årsinkomsterna för kvinnliga arbetare vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker samt skofabriker under motsvarande tid ej ens fördubblats (index 174, resp. 184).

Fabrikenas tillverkningsvärde år 1896 Kr. 871,708,000, år 1928 Kr. 4,521,966,000.

De kvinnliga yrkesutövarna efter civilstånd.

Ogifta	747,650
Gifta	44,439
Förut gifta	173,490
Summa	965,579

(De sistnämnda siffrorna från år 1920.)

Antalet under år 1929 hos den offentliga arbetsförmedlingen lämnade ansökningar om arbete på 100 lediga platser.

Manligt arbete	196
Kvinnligt arbete	89

LANTARBETARHUSTRUN ÄR LANDETS MEST TALMODIGA KVINNA. Det är inte det att hon kan se glad ut fastän hon redan klockan fyra på morgonen måste avbryta nattsömnen för att i rätt tid hinna utföra mjölkkningsarbetet. Detta måste ofta ske långt från hemmet, varför hon inte alltid kan lämna barnen ensam utan blir tvungen att ha dem med i arbetet. Vårst är att hennes arbetsdag är nästan obegränsad och hennes lön trots all möda den minsta möjliga. Minimialöningen för fullt arbetsför och duglig arbeterska i lantbruket utgör: för mjölkning 1,2 öre pr liter; för övriga förekommande arbeten en timlön av 28 öre. I bästa fall kommer lönen upp till 40 kronor i månaden. Självförsörjande kvinnlig arbetare skall dessutom erhålla fri bostad, vedbrand, potatisland och mjölk.

Av landets omkring 200,000 lantarbetare äro 9,720 organiserade i Svenska lantarbetarförbundet. Bland dessa ses endast 111 kvinnor.

STOCKHOLMS FACKLIGA CENTRALORGANISATION

har till uppgift:

att genom intimt samarbete mellan de anslutna föreningarna, inom ramen av fackförbundens och Landsorganisationens stadgar verka för enig uppslutning kring för Stockholms arbetare gemensamma vitala frågor av facklig art;
att bedriva agitations-, bildnings- och upplysningsverksamhet;
att förmedla det lokala samarbetet och i görligaste mån följa fackföreningsrörelsen på platsen;
att till Landssekreterariatet rapportera möjligen uppkommande missförhållanden, som kunna anses skada fackföreningsrörelsen; samt
att i arbetslöshetstider bistå de arbetslösa med råd och dåd.

Medlemsantal 1930: 90,734, varav omkring 20,000 kvinnor.

Mitt arbete och mitt val av föda

av dr. Ada Nilsson

Det har funnits tider, då läkekonsten var mera inriktad på att behandla en sjukdom än en sjuk människa. Vi ha väl ej alldeles för intet fått uttrycket: Operationen lyckades men patienten avled. Och det är väl fler än Bibelns änka, som förtärt allt vad de äga på läkare, därför att varje sjukdomssymtom undersökts och behandlats vart och ett av sin specialist. Den sjuka människan i sin helhet hade ingen fått i uppdrag att tänka på.

Men vi börja att komma bort från detta sätt att angripa den sjuka människans problem. Vi fråga istället: hurudan är den här människans konstitution d. v. s. hur reagerar hon mot inflytanden utifrån och inifrån, vad är hennes arbete och vad är hennes dagliga kost? Och så söker man lista ut varför hon drabbats av den här sjukdomen just på det här sättet, och vad detta kan betyda för hennes framtida hälsa. På det sättet kommer man även in på frågan om födoval, även under den icke direkt sjuka tiden.

Kan nu ett yrke ha något att göra med valet av födoämnen? Otvivelaktigt och på många sätt. Äro icke de vanliga fordringarna på vår föda precis lika för alla? Ska vi icke alla ha en tillräckligt närande födomängd i något så när riktiga proportioner mellan äggvita, fett och kolhydrater, dessutom tillräckligt med vatten, salter och vitaminer?

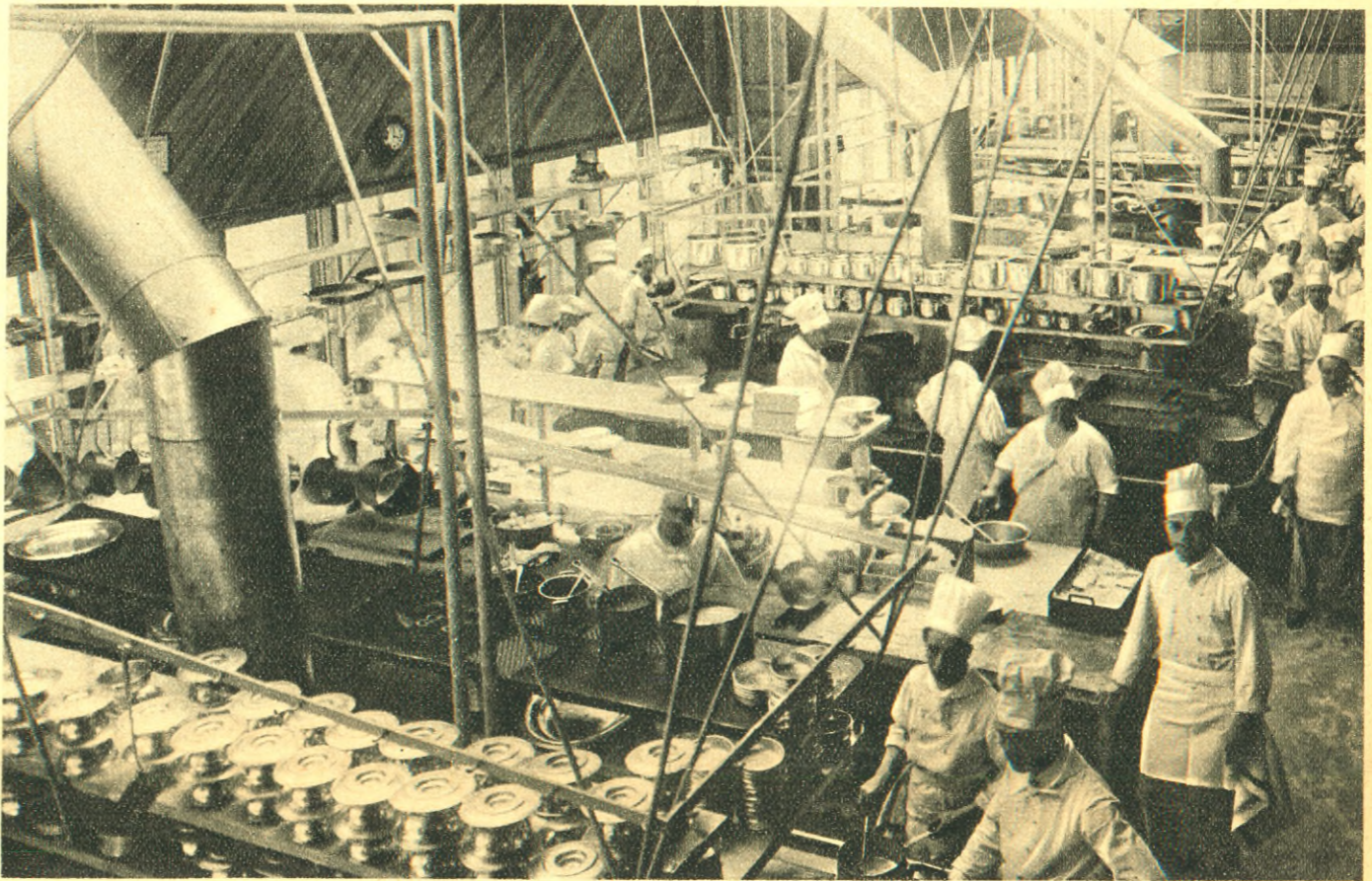
Vårt arbete ändras under tidernas lopp. Så vittnas det även om arbetet i fabriken, att maskinerna gjort det lättare, mindre tungt, men istället mera pressande, mera enerverande. Detta medför konsekvenser även för födan. Det tunga arbetet fordrade en starkt energistrande föda, alltså mycket kolhydrater och fett. I allsynnerhet om det var kallt. Bröd och smör eller fläsk var då en utmärkt mat. Men nu är det annorlunda. Kroppen behöver ej längre så stort antal värmeenheter, men det pressande arbetet ställer stora fordringar på nervsystemet. Det behöver de nödvändiga vitaminämnena, det får ej heller bli allt för starkt retat av kryddor och smakämnen.

Kvinnorna i fabriksarbete föra visst olika diet, men för många ställer det sig väl på ungefär följande sätt. Ett tidigt morgonmål, oftast bestående av kaffe med dopp, om vilket knappast något skulle vara att säga, om ej vårt lands innevånare hade en alldeles obegriplig ovilja mot att använda den i hela Europa för övrigt mycket vanliga morgondrycken kaffe med kolet mjölk i lika delar.

Men så kommer det lagade mål mat, som man bör vara förtjänt av efter tre, fyra timmars arbete. Någon matlagning i hemmet, även om det ligger nära arbetsplatsen, tillåter ej tiden. Därför kommer mängden ända till föda till bestå av smörgåsar och kaffe. Felet blir för mycket näring — för litet vitaminer. Onödigt fetma — dåliga nerver. Och så grundlägges mottagligheten för många sjukdomar.

Men man kan ju få färdiglagad mat, antingen kanske på arbetsplatsen, eller annan matservering eller matvaruaffär. Och då behöver man ju ej hålla sig till smörgåsar. Då får man ju köträtter eller konserver. Det är ju stark och närande föda! Men den är ej heller bra. För mycket kött, det betyder för mycket kryddor, för mycket salt. Grönsakerna, rotfrukter, icke bara potatis utan morötter, palsternackor, rödbetor och gurkor icke för glömmas, allt detta finns ej i tillräcklig mängd.

Den i fabriken arbetande kvinnans och hennes familjs näringsfråga är för visso ej lättlös. En sak är ofrånkomlig, och det är, att den, som har ett arbete, som håller henne borta från hemmet nio—tio timmar i sträck kanske, den kan ej med bästa vilja i världen i sitt hem åstadkomma den omväxlande och väl tillagade föda som behövs. Efter arbetstidens slut måste man ta till så lättlagad föda som möjligt. Att anställa en person för att laga mat åt en eller två andra blir för dyrt. Maten måste nog i större och större utsträckning lagas utanför hemmet. Låt oss hoppas att maten på arbetsplatser tillhanda, hålles efter näringsfysiologiska synpunkter och de färdiglagade rätterna i affärerna icke endast bestå av kotletter, köttbullar med kåldolmar som det enda vegetariska inslaget. Må de föga uppskattade grönsaks- och andra vegetariska maträtterna komma till heders. Och kanske kommer uppfinningar att göras eller äro redan gjorda, som tillåta hälsosam matlagning i hemmen på betydligt kortare tid än vad vi förut varit vana vid. Det lär ju finnas en underbar gryta som sjunger »färdigt» på oändligt kortare tid. Då blir det ingen omöjlighet att laga sin mat i hemmet efter slutad arbetstid. Och då kan vi få fram en lämplig föda för varje arbete och yrke.

DEN KVINNLIGA STUVERIARBETAREN BÖRJAR ATT FÖRSVINNA, men ännu återfinnas i alla fall 17 fackligt organiserade sådana yrkesutövare i Båtskärs, 10 vid Kallholmen, 20 vid Seskarö, 22 i Holmsund, 19 i Liknäs. Inalles omkring 125 tillhör Svenska transportarbetarförbundet. De äro oftast äldre gifta kvinnor, som vid sidan om hemmens skötsel, här på somrarna skaffa sig en biinkomst. De betalas efter samma ackordspriser som männen, men då de merendels endast ha tillfälle till stuvning av t. ex. plankändar, som är av lättare art och därför inte betalas särskilt högt, komma de ändå under männen i förtjänster. I bästa fall kunna de nå upp till en veckoinkomst på 40—50 kronor. Transportarbetarförbundets största kvinnoskara utgöres annars av tidningsbuden i Stockholm, Göteborg, Gävle, Malmö och ännu några större städer. Dessutom märkas inom organisationen 14 busstaderskor, 36 frösortererskor vid Weibulls fröanstalt. Av förbundets 26,000 medlemmar äro alltså ett par tusen kvinnor.

Majoriteten av tidningsbuden äro hustrur, som behöva hjälpa till med sina familjers underhåll och änkor, som ha ett par barn att dra försorg om. För dessa är arbetet i många fall mest lämpligt, även om det kan vara ansträngande nog att stiga upp före alla andra människor varje dag. Om en kvinna har tre tidningar att bära ut, är i alla fall arbetstiden så fördelad att hon dessemellan kan sköta om sitt hem.

Tidningsbuden höra till dem som verkligen genom sina fackföreningar lyckats sätta sig i respekt och få sina arbetsgivares förtroende. — Tidningsbud i arbete. Övre bilden.

EN AV DE MERA BEKANTA OCH IÖGONENFALLANDE NÄRINGSGRERNARNA I VÅRT LAND — som alltmera närmar sig »industrin» — är restaurang- och därmed sammanhängande rörelse. Detta gäller för resten inte bara landet utan hela den civiliserade världen. »Den gamla goda tiden» inom detta fack är fullständigt förbi. Vårdshusidyllerna ha försvunnit; det har blivit stelare, stramare. I dag drivas restauranger och andra näringsställen rationellt, som vilket som helst annat företag inom industrin.

Därigenom ha också de anställda kommit i en helt annan ställning än förr. De ha numera intet gemensamt med företagen, utan få föra en hård och oftast bitter kamp för tillvaron. Källarmästarna, som av ålder varit vana vid att regera efter gottfinnande och betraktat den anställda personalen som »inventarier», ha visat framträdande oförståelse för den nya tidens anda — då det gällt de anställdas rätt till livet. På grund av de förr rådande patriarkaliska förhållandena inom facket, har också personalen blivit efter många andra yrkesgrupper i organisationsarbetet, men sedan man väl kommit igång har det gått relativt raskt framåt, om det också ännu återstår att organisera tusentals kvinnor och — män!

Sveriges Hotell- & Restaurangpersonals Förbund, som tagit till sin uppgift att organisera alla restauranganställda, bildades år 1918 och har f. n. minst 4,500 kvinnliga medlemmar. Kafé- och Automatpersonalens fackförening i Stockholm omfattar ensam cirka 2,000. Denna avdelning har gjort en storartad insats i organisationsarbetet. Det kan nämnas, att då förbundet bildades sattes ifråga huruvida kvinnor skulle erhålla anslutning. Synnerligen typiskt för den tidens uppfattning bland restaurangfolket.

Förbundet kan inte skryta med några revolutionerande framgångar. Motståndet har varit hårt från arbetsgivarehåll och de anställda ha inte alltid visat förståelse för organisationens betydelse och dess strävanden. Men framåt har det dock gått; kollektivavtal, som gäller för ungefär 80 % av förbundets medlemsantal, äro gällande. Med avtalen ha följt betydande förbättringar i löne- och arbetsförhållanden.

Den fortsatta framgången beror i mycket stor utsträckning på de inom facket anställda kvinnorna. Dessa äro i stor majoritet och deras anslutning till organisationen betyder oanade möjligheter för förbundet vid kommande uppgörelser med arbetsgivarna.

Alla restauranganställda med i organisationen, det är förbundets önskemål och en nödvändighet för fackets höjande! — Ett funktionalistiskt kök. Nedre bilden.

Förr 3 timmar — nu 15—20 minuter
tar det att laga middag, tack vare Fruco-grytan. (Fruus kompanjon)
Ombildning för varje humör.
Vi demonstrera den gärna i Edert kök.
A.-B. FRUCO, Tunnelg. 20 B. Tel. 18688, 18689, 18690

FÖRENINGEN ÄRSTA, DAMHOTELL, STOCKHOLM
erbjuder sina ljusa, hembrevliga och bekvämt inredda rum till resande damer. I alla rummen bekväma sängar, telefon, tvätttrum med varmt och kallt vatten. — Badrum. —
Pris för enkelrum 4.50—7 kr., dubbelrum 8—10 kr. Lunch och middagsservering; även för allmänheten.

Står och går Ni mycket?

Damer, som under sitt arbete stå och gå mycket — ofta kanske på hårdagolv — överanstränga lätt sina fötter och ben.

Följden blir ömhet och värk, som många gånger känns ända upp i knä och höft.

Ett lätt, mjukt och böjligt fotstöd helt av läder eller en gummiFri åderbräckstrumpa, som kan tvättas och lagas precis som en vanlig strumpa, kunna i sådana fall vara till ovärderlig hjälp, då de på ett effektivt och på samma gång behagligt sätt stödja fötterna och benen.

Skriv till oss, så sända vi Eder kostnadsfritt prospekt och upplysningar om det metallfria Freika-Wizard fotstödet och den gummiFri åderbräckstrumpan med samma namn.

Wizard-avdelningen

Lagerons

Kungsgatan 4 - STOCKHOLM

Mer än 79,142

svenska hem

ha i dag den 1. februari 1931 valt Stockholms-Tidningen till sin dagliga tidning.

Ett bevis för att St.-T. i högre grad än någon annan daglig tidning tillvunnit sig de svenska kvinnornas förtroende.

St.-T. kommer att i än högre grad än tidigare tillvarata kvinnans och hemmets intressen.

Förströelse i text och bilder skall i ökad mån inrymmas i förening med specialavdelningar för kvinnan — hemmet — ungdomen — skolan — teatern — filmen och musiken, skrivna av våra bästa pennor. Den kända signaturen Gwen skriver modekrönikan. Varje söndag medföljer kostnadsfritt Stockholms-Tidningens stora söndagsbilaga i färgtryck. Landets största och erkänt bästa söndagsbilaga.

STOCKHOLMS-TIDNINGEN
FÖRST — STÖRST — MEST LÄST

W. CARLSSONS SKOREPARATION

13 Helgalunden 13
H. S. B. hus hörnet
av Blekingegatan.
Tel. Söder 14748

Björnläder, R. i gummi, Good Year gummi.

Sveriges
radikala
Tidning är
Tidevarvet

MODERSKAPSSKYDD ingår numera i en välordnad sjukförsäkring. Och detta skydd böra kvinnorna också taga vara på, helst som det ingenting kostar dem. Staten tillskjuter c:a 60 proc. å av sjukförsäkring utbetalad moderskapshjälp. Övriga 40 procent utlägger i regel sjukförsäkringen själv, varigenom de moderskapshjälpförsäkrade undslippa alla extra kostnader för den tillförsäkrade förmanen.

Ingå som medlem i Sverges Rikssjukförsäkring. Det är en välordnad, stor och stark sjukförsäkring. Den äger c:a 800 avdelningar i landet, 50,000 medlemmar och 2,500,000 i fonder. I denna kassa utgår moderskapshjälp med 42 kronor.

Med ett medlemskap som ger 1 kr. om dagen i sjukhjälp samt 200 kronors begravningshjälp (jämte moderskapsskydd) följer en månadsavgift å c:a kronor 1,05. För 3 kronors daglig sjukhjälp samt 500 kr. i begravningshjälp (jämte moderskapsskydd) blir månadsavgiften c:a kr. 3:25.

Inträdande äga att själva välja klass för sjukhjälp — fyra sådana finnas — ävensom bestämma storleken för utgående begravningshjälp, 200 eller 500 kr.

Sveriges Rikssjukförsäkring
Centralstyrelse i
ESKILSTUNA.

UNDER DET LÖPANDE BANDET.

(Forts. från sid. 7)

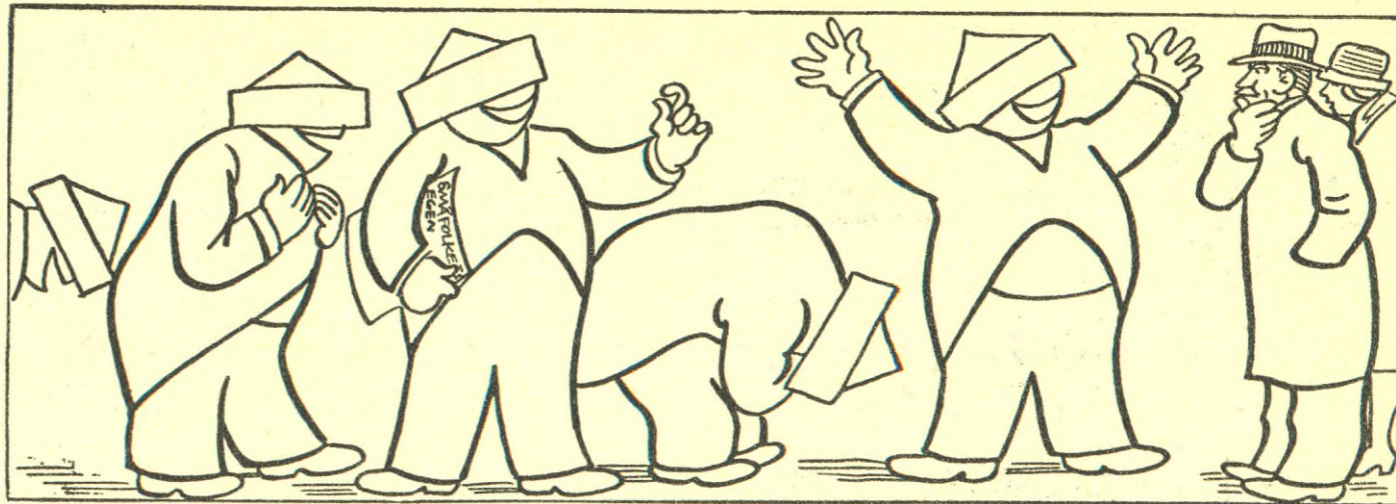
klassen kan komma till en mera människovärdig tillvaro.

Vi arbetarkvinnor stå på en betydligt lägre lönenivå än männen i alla industrigrenar. Vi gör dock vår stora insats i samhällsutvecklingen, ty industrierna behöver oss, det är ett faktum. Men vi få ändå ofta höra av våra manliga kamrater, att vi konkurrera med dem på arbetsmarknaden och att det är därför arbetslösheten bland dem är så stor. Men skall vi gå till rätta med dem, så ha just männen tagit många s. k. kvinnliga arbeten och blivit t. ex. skräddare, kockar, bagare, kypare m. fl.

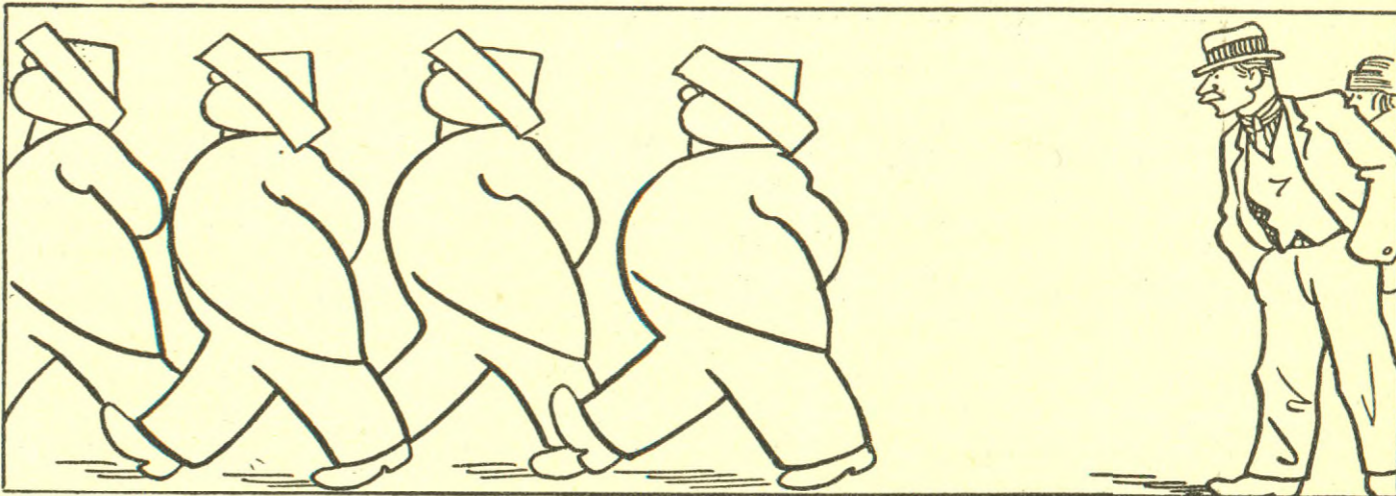
Till allt detta kommer just svårigheterna för arbetarkvinnorna när det gäller barnfrågan. Tänk, så många natters och dagars oro och ångest, när en arbetarkvinna upptäcker, att det skall bli ännu ett liv till att dra försorg om! Aldrig talas det om i fabrikskretsar, att en kamrat väntar en lycklig familjetilldragelse utan tvärtom beklagas hon i stället, för att hon skall vara tvungen att till alla sina andra bekymmer få en liten till. I fråga om de ogifta blivande mödrarna så ha ju de efter gammalt beprövat talesätt råkat i olycka.

Till råga på olyckan så — när vår stund kommer — tillerkännes oss ett ringa understöd från de sjukförsäkrade vi äro medlemmar i. Sjukförsäkringsbestämningarna i sina stadgar kr. 1:25 pr dag i 42 dagar. Av det dra vi den

Fyra lärrika bilder.

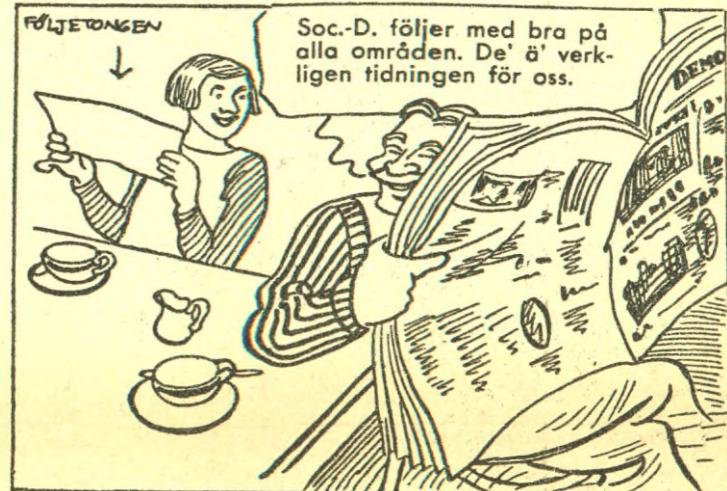
Vid kvartalsskiftena friar borgarpressen till de bredare lagrens publik, men . . . . .

dessemellan vänder man småfolket ryggen, t. ex. vid arbetskonflikter o. andra viktiga avgöranden.

Om de breda lagren insågo detta mera allmänt så skulle Social-Demokraten få massor av nya prenumeranter. — —

Med ökad upplaga följer större annonsstock, ökade inkomster och möjligheter för tidningens utveckling.

Social-Demokraten kan alltså härigenom bli en ännu större tidning. I motsats till borgarpressen håller Soc.-Dem. på de breda lagrens intressen i alla skiften.

Fram för Social-Demokraten

arbetarnas och småfolkets språkrör!

PRENUMERERA!

ANNONSERA!

slutsatsen, att vi inte kunna och få i Ryssland, så är den något enastående sjuka, när vi skall föda barn. Jag har haft den stora turen att kostnadsfritt få resa genom Ryssland för ett halvt år sedan, och jag vill dra en parallell mellan Ryssland och oss. Angående moderskapförsäkringen

det? Där är aborten inte endast laglig, utan sakkunnig hjälp lämnas kostnadsfritt till arbetarkvinnorna, fri sjukhusvård tillika. När komma vi så långt?

Sjukunderstöd utgår med hel lön under sjuktiden. Ålderspensioneringen utgår med 60—75 proc. av genom-

Våra kvinnor

LIV-, BRAND- OLYCKSFALLS-
försäkra i kooperativa anstalter

FOLKET SAMARBETE

Hemmets

lämpligaste inköpskälla är våra butiker. Vi framhålla:

Beckers

Såpa . . . . . pr kg. 40 öre
Tvättpulver Webe pr pkt. 25 öre
Tvälfingor Webe pr kart. 25 öre
Bonvax . . . . . pr burk 85 öre
Moppolja . . . . . pr flsk. 95 öre

A.-B.
Wilh. Becker

Huvudaffär:
5 REGERINGSGATAN 5
Butiker i alla stadsdelar.

Ert husapotek

behöver ej vara stort och dyrbart. I många fall räcker det med

LAZAROL
och
LAZARIN

Följ bruksanvisningen.

DAMSTRUMPOR
Hellylle, tät kvalitet 2:50
Ylle-linne, moderna färger 1:95
Silke-linne, moderna färger 1:75
Silke, finmaskiga 1:50 och 1:65
Slitstrumpor 1:40
Vackra mönstrade herrstrumpor 1:30 och 1:50
AHLSTRÖMS Amiralsgat. 17, Malmö. Tel. 11 52.
AFFÄREN GRUNDAD 1885.

ROA KOM I HÅG
vid köp av ur, att Ni numera kunna erhålla förstklassiga dylika från den välkända Schweiziska urfabriken Roa Watch Company, Ltd, Genève, direkt från nederlag i Stockholm.
No 129. Damarmbandsur, guld 14 karat. 15 rubiner. Ankarverk. Moaréband. Elegant, stilfullt.
Pris . . . . . Kr. 70:—
Första inbet. vid lev. » 10:—
6 månätliga avbet. » 10:—
Om ej till belåtenhet kan uret återsändas inom 5 dagar mot postförsäkring. 2 års garanti.
Begär vår katalog, gratis och portofritt.
"Ett kvalitets-ur är ett Roa-ur"
ROA WATCH COMPANY A.-B.
REGERINGSGATAN 13 STOCKHOLM

Jag beställer härmed 1 st. damarmbandur No 129 i tidningen "Vi kvinnor i fabriken" omnämda betalningsvillkor, med rätt att återsända uret inom 3 dagar mot postförsäkring om ej till belåtenhet.
Namn: _____
Yrke: _____
Adress: _____

Ät alltid
VI-TAL-bröd
det aromrika, möra och lättsmälta brödet
Specialité: Veteknäckebröd och Grahamsbröd av överträffad kvalitet
A.-B. ARVID PETERSSONS BRÖDFABRIK - ESKILSTUNA

Föredrag och demonstrationer i vegetarisk matlagning kunna anordnas inom Stockholm hos kvinnoklubbar och fackföreningar efter hänvändelse till Restaurant A.-B. Vegetarias direktör.

snittslön. Änkor med barn få den avlidne mannens genomsnittslön, tills barnen fyllt 18 år. Behöva inte vi kvinnor i fabriken det? När det nu har lyckats för den förr så minder- värddiga och missaktade ryska kvinnan att få sitt människovärde erkänt, skola vi då inte ha den naturliga rätten till moderskapsförsäkring samt sjukförsäkring."

Det är uppenbart att fabriksarbeterskan inte klagar i onödan. De anmärkningar som hon främst ger uttryck åt gälla den bristfälliga ventilationen och arbetsplatsernas saknad av lunchrum och ordentliga garderober. Önskan om sådana anordningar uttalas från nästan alla håll: "Bristfälligt luftväxling — luften är alltid osund — vid vädring av lokalen måste en dörr eller ett fönster öppnas. Den, som sitter närmast detta riskerar att bli grundligt förkyld. Därför är det vanligt att här inte luftas alls. Skulle man vara riktigt pretentiös ville man även begära dusch samt avklädningsrum — vi behövde ett ordentligt lunchrum. Som det är nu få vi sitta och äta i samma rum, där vi ha våra ytterkläder, vi ha inte ens ett bord — vi få äta vår matsäck vid maskinerna i arbetslokalen, där ett hundratal personer arbetat under tre, fyra timmar.

Bland de i enquéten deltagande arbeterskorna är det ett försvinnande fåtal, som ej ha anföranter att helt eller delvis försörja. — "Lämnar hela min avlöning hemma, jag har en liten dotter att försörja jämte min mor, som är änka — jag har föräldrar och ett barn att dra försorg om — jag har haft att sörja för en lam far i tio år och en dotter, som jag blev ensam med, när hon var 14 månader och som jag nu håller i högre folkskolan — vi äro sju i familjen, men bara en som förtjänar, nämligen jag — måste dela med mig något åt min gamla mor och arbetslösa syskon."

Men det är inte mycket att dela på. De löneuppgifter, som lämnats från de olika yrkesområdena hålla sig mellan 20—45 kr. pr vecka. Den sistnämnda siffran nämnes av några få. Det är endast den kvinnliga typografen i Stockholm, som talar om 64 eller 77 kr., vilken hon menar inte

räcker mer än nätt och jämt till för veckans behov. De övriga röra sig med siffrorna mellan 25 och 32.

Den ekonomiska ställningen avspeglar sig ytterligare i arbeterskornas nöjeskonton. Många förklara sig ej ha råd att kosta på sig en teater mer än högst en eller två gånger om året, kanske också inte alls. Det högsta antalet biobesök uppvisar de ungdomar, som bo hemma för c:a 15 kr. i veckan. De försöka att bestå sig sådant nöje en eller två gånger i månaden. De svenska filmerna, främst Selma Lagerlöfsfilmerna, sätts i allmänhet främst. Sedan i raden följer "Kame-liadamen", "Ropet från Volga", "Söderhavets sång." Mest av allt längtar man efter musik och sång, färg och romantik, som motiv till den gråa, mekaniserade vardagsmiljön. Och när de läsa böcker, som de göra i stor utsträckning, så är det ofta reseskildringar och geografi.

Det är den mest djärva drömmen man tillåter sig att hysa — detta att någon gång få fjorton dagars eller kanske rentav en månads semester, och därmed tillfälle att resa omkring åtminstone i Sverige. Sommarens fotvandringar inta också en stor plats i industriarbeterskornas intressen. Annars är det långt ifrån få vilka, som sitt huvudintresse nämna fackföreningsrörelsen, sociala frågor, politik, "stråvan för ett socialistiskt samhälle", "arbetarklassens kamp för en bättre och lyckligare värld."

En ung bokbinderiarbeterska i Norrköping berättar om hur bildningshärder som Hengården och folkskolorna ha hjälpt många unga arbetarkvinnor att finna arbetsdagen ljusare och gladare på fabriker. Innan de lärt känna dessa kraftkällor tyckte de att tillvaron var tung och tröstlös. Det fanns ej annat för dem än att bli ett med maskinerna. Men från folkskolorna kommo de åter för att med en inre glädje och ny tillförsikt sätta sig till maskinerna igen, ty man hade funnit sitt människovärde, man visste nu, att hur enkelt ens arbete än var så hade man en uppgift att fylla just på den plats man stod och man bara längtade att få dela med sig av denna förvisning till kamraterna omkring en."

Här några små skisser ur textil- arbeterskornas arbete på att höja sig själva.

En flicka, vi kunna ju kalla henne Anna, har under många år deltagit i nykterhetsrörelsen, som utfört ett mycket gott pionjärbete för arbetar-rörelsen. Hon har deltagit i studiecirkelarbete och känner längtan efter att få något mer av kunskaper än vad detta kan ge på den knappa fritiden. En folkskolevistelse blir det hägrande målet för henne, och hon lyckas nå detta mål. Bland dem som inte precis räkna sig till arbetarna uttalas stor undran över vad detta egentligen skall tjäna till — sedan folkskolevistelsen är slut står Anna som förr vid sina vävstolar. När hon inte blev något, vad skulle hon då vid folkskolan att göra?

Anna organiserar en socialdemokratisk kvinnoklubb, hon deltagar mera aktivt i studiearbetet, hon in- väljes i fackföreningens styrelse. Och denna får allt emellanåt anledning att tala med arbetsledningen om vissa förhållanden på arbetsplatsen. Ännu är det långt till det idealtillstånd, som möjligen föresvävade dåvarande socialminister Lübeck, då han sam- mankallade sin samförstånds-konfe- rens, arbetsledningen betraktar det många gånger som otillbörligt intrång i sina rättigheter, om fackföreningen vill vara med om att bestämma arbetsförhållanden. Replikerna kunna ibland bli allt annat än milda, och arbetarna ha all anledning att tvivla på arbetsledningens goda vilja — men då Anna slår fast detta mötes hon genast av orden: "Att inte Anna, som genomgått folkskolan, skäms för att komma med sådana påståenden!"

Det är nämligen farligt, när arbetarnas kunskapsställgan sträcker sig till att omfatta vetenskap om att även de ha vissa mänskliga rättigheter!

Anna bor långt uppe i skogen, en halv timmes väg har hon till fabriken. På kvällen måste hon hem fortast möjligt för att uträtta sysslorna i hemmet, där modern ligger sjuk. Sedan dessa sysslor uträttats skall Anna till ett möte eller cirkelsammanträde och måste gå samma långa väg tillbaka, för att slutligen sent på kvällen gå vägen en tredje gång. Gå den vägen bara en enda gång, men helst vintertid då det är ett helt äventyr att taga sig fram i skogsbackarna, och Ni skall få en mycket stark känsla av vad en textilarbeterska kan sätta in av kraft för att höja sig själv och sin klass!

Inom ungdomsklubbarna möter man textilarbeterskor i hela flockar. Flickor som sporta och inte äro rädda för att gå milslånga vägar för att höra ett föredrag på en folkskola eller att cykla flera mil för att delta i ett möte. Många gånger stå dessa flickor framom sina manliga klubb- kamrater både i fråga om intelligens och intresse för rörelsen.

Naturligtvis finns det andra typer också, sådana som helt fångats i nöjens virvel. Men vem dömer dem? Arbetet i en textilfabrik med sin nervösa hets, där skotträknaren rör sig så långsamt på vävstolen och bebådar en mycket liten avlöning nästa gång den utbetalas, är direkt ägnat att sporra till sökande av en stunds glömska.

Det finns också sådana som resig- nerat, som spanna alla krafter för att nå största möjliga förtjänst men aldrig ett ögonblick kunna tro på en förbättring i sina villkor i övrigt. De se med misstro på "de röda", som de kalla sina mera socialt vakna kam- rater, vid riksdagsval slänga de med avsky "den röda" valseldn från sig och anamma den moderata sedeln. Deras behov av andlig vederkvickelse tillfredsställes genom åhörande av schartauanska predikningar. Och des- sa predikningar innehålla ingenting av social innebörd — såvida det inte

har löst de själv- försörjandes hus- hållsproblem.

Förr
bestod den självförsörjan- des matsedel huvudsakligast av kaffe och smörgåsar, en billig och lättlagad men ohyggligt ohälsosam diet. Kaffe på morgonen, kaffe till frukost, kaffe till mid- dag. Undra på att med den matordningen massor av självförsörjande redan i ung- domen drogos med magsjuk- domar och blodbrist. Men hur många äro ännu i den- na dag de självförsörjande som kunna ordna för sig med eget hushåll, med be- stämda mattider och ord- entligt lagade måltider? Och dock är kaffedieten satt på avskrivning i och med att

numera
NK å sin livsmedelsavdel- ning förutom färska matvar- orer tillhandahåller utmärkt vällagade, billiga, smakliga och närande rätter, kokt potatis, kåldolmar, pann- kaka med sylt, kroppkakor m. m. alltså verkligt god hus- manskost, som är lika enkel att värma upp i en panna som att koka kaffe. Hårtill kommer våra billiga färdig- lagade middagar i rikliga por- tioner, som kunna beställas hem dag för dag. Allt detta plus livsmedelsavdelningens härliga färska matvaror, fint välhängt kött, levande fisk, färska grönsaker m. m. har gjort NK:s livsmedelsav- delning till ett
Husmödrarnas och De Självförsörjandes Paradis.

Gör Edra inköp hos NK:s livsmedelsavdelning 4 tr. eller ring namnanrop »NK-LIVS».

A/B Nordiska
Kompaniet

Restaurant Vegetaria
Drottninggatan 49¹ - Telefon 7332.
Stockholms enda alkoholfria vegetariska restaurant

Nya, moderna, ljusa och luftiga lokaler.	Lunch Å 1:50 Smör och bröd. Soppa eller sallad. Varmrätt. Kaffe.
Omväxlande kokt kost och råkost av frukter och grönsaker.	Middag Å 1:75 Smör och bröd. Soppa eller sallad. Varmrätt. Dessert.
Konditoriserivering: Öppet vardag 10 f. m. - 8 e. m. söndagar 1 - 8 e. m.	Tidskriften VEGETARIA Artiklar i näringsfysio- logi, Matrecept och rå- kossammansättningar. m. m. Pris 25 öre.

Underlåt ej att besöka vår stora
INVENTERINGS- REALISATION!
som pågår i båda våra affärer. — Övertygen Eder själva om våra priser och kvaliteter.
NORDISKA KRISTALLMAGASINET
KUNGSGATAN 7 DROTTNINGGAT. 71

